

# Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachterij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den kapitein der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

## VERHAAL

VAN DEN

## PALEMBANGSCHEN OORLOG

VAN 1819—1821,

DOOR

A. MEIS,

Kapitein-Adjutant bij den Generaal-Majoor, Kommandant van het Nederlandsch Oost-Indisch leger.

(Vervolg van n°. 7.)

De Kapitein DU PERRON in het rapport over dit voorval tevens gewag makende van het groot getal zieken onder de bezetting van *Toeboeatie*, vooral onder de Europeanen, met kennisgeving dat hij daarom voornemens was het nieuwe etablissement te betrekken, hetwelk hij voor gezonder en, ofschoon nog onvoltooid, ook reeds voor sterker hield dan het oude, zond de civiele en militaire kommandant de korvet *Zwaluw* derwaarts, tot overbrenging van aanvullings-troepen en om de zieken af te halen en naar *Muntok* te brengen.

Te *Pankal-pinang* had men tijding, dat *Koba* met eenen aanval bedreigd werd, uit zee door *Radeen ALI*, en van de landzijde door *Radeen BADAR*. Kapitein LE JEAN op den 20sten December daarvan kennis bekomende, marcheerde onmiddellijk met 1 officier en 20 man naar *Pankal-pinang*, van waar hij met den Kapitein WEINRICH en nog 1 officier en 25 man, de bedreigde plaats over zee ter hulp snelde; hij kwam daar den 25sten aan, en vond de geruchten niet bevestigd, waarom hij zich nu bemoeide met berigten omtrent het vijandelijke *Niëri* en de wegen derwaarts in te winnen. Zekere *Batin LODJO* wist hem te zeggen dat de muitelingen te *Niëri*, ruim 400 in getal, bezig waren eenen wal van palissaden van 15 à 16 voeten hoog, buiten om de reeds bestaande benting op te rigten, welke na de voltooiing het reeduit zoude uitmaken, maar dat de palissaden-omgeving nog niet geheel gesloten was; hij bood zich aan, de troepen langs eenen

heimelijken, doch ook zeer moeilijken weg derwaarts te geleiden en door de opening in het werk te brengen. Twee van *Pankal-pinang* medegekomen Chinezen, gaven door hunne mededeelingen, en het aanbod om insgelijks de troepen te vergezellen, zooveel schijn van waarheid aan het verhaal van *Batin LODJO*, dat deze gelegenheid om zich van *Niëri* meester te maken, al te aanlokkelijk was voor den ondernemenden Kapitein LE JEAN, dan dat hij dezelve ongebruikt zoude hebben laten voorbijgaan. Hij vulde het medegebragte detachement uit het garnizoen van *Koba*, tot eene sterkte van 4 officieren en 82 man aan, en begaf zich daarmede naar *Niëri* op marsch, niet meer dan de hoog noodige vivres voor eenige dagen medenemende, welke door ettelijke Koelie's gedragen werden. De weg ging drie dagen achtereen onafgebroken door bosch en wildernis, en dikwerf tot aan de kniën toe door het moeras; den 28sten vond men aan het vereenigingspunt van den beganen weg met dien van *Toeboeatie*, de overblijfselen van eenen vermoorden Chinees; den 29sten kwam men langs een geheim voetpad aan eene kleine benting, waarvan de toenadering door eene rivier en eene menigte borangs zeer moeilijk was, doch welke door de verdedigers niet betwist werd; door de onverwachte verschijning van troepen verschrikt, namen zij aanstonds de vlugt, twee met schroot geladene houten kanons en een tiental pieken achterlatende; hier nu slechts nog  $\frac{3}{4}$  uur van *Niëri* zijnde, begreep de Kapitein LE JEAN den muitelingen geen tijd te moeten laten om zich tot de verdediging van hunnen post voor te bereiden, en marcheerde daarom onmiddellijk verder; op  $\frac{1}{4}$  uur afstands kwam men aan den fraaijen kampong *Moedon*, welke verlaten was en waar eene kleine halte gemaakt werd, om de manschappen eene verversching te laten gebruiken; nog  $\frac{1}{4}$  uur verder vertoonde zich de palissadering van *Niëri*. Zoodra de roovers de aanrukkende troepen in het oog kregen, maakten zij vuur op hen, uit een kanon van 6 @ met schroot en uit lilla's met kogels; alsnu voor de opening in de palissaden-omgeving van het werk komende, juist zooals *Batin LODJO* het beloofd had, liet de Kapitein WEINRICH, welke den geheelen weg over de voorhoede gekommandeerd had, den storm-

marsch slaan, en, niettegenstaande het vrij levendige geweer-  
vuur uit de benting, de opening binnenrukken; de roovers  
deden nog eenige schoten van achter hunne huizen, en namen  
daarop de vlugt door de groote poort naar de rivier, wier-  
pen zich daar in hunne prauwen, en roeiden, onder het twee-  
gelederen-vuur van het hun nagezonden detachement, de 200  
passen breede rivier over, aan gene zijde in het bosch ver-  
dwijnende.

Men vond in *Niëri* twee ijzeren kanons van 6 @, waarvan  
een nog met schroot geladen, eenige lilla's en eenen kleinen  
voorraad munitie; het geschut werd vernageld en met de  
munitie in de rivier geworpen.

Van de roovers niets meer bespeurende, deed Kapitein LE  
JEAN de benting en de huizen van *Niëri* aan verschillende  
hoeken in den brand steken, zich op eenigen afstand in po-  
sitie stellende, om het oogenblik af te wachten, dat de vlammen  
alles verteerd zouden hebben, waarna hij den terugmarsch  
aanvaardde; in den kampong *Moedon* werden alle vruchtboo-  
men omgekapt en de huizen ingelijks in brand gestoken, de  
benting welke vóór *Niëri* genomen was, onderging, na tot  
nachtkwartier gediend te hebben, hetzelfde lot; met gefor-  
ceerde marschen bereikte het detachement *Koba* den 30sten  
December, waar het den 1sten Januarij 1821 op kleine prau-  
wen sloop om naar de respectieve standplaatsen terug te  
keeren. De Kapitein LE JEAN was ten hoogste voldaan over  
het gedrag van den Kapitein WEINRICH, aan welken hij het  
welgelukken der onderneming voor een groot gedeelte toeschreef; de Luitenant HARTMAN en KEYL, de Sergeanten PAS  
en DOMPOT, de Amboinesche Sergeant JACOBS, de Korporaal  
PETERSEN en de Fuseliers NOTTEWEG en VAN HELDEN hadden  
mede zijne bijzondere tevredenheid verworven.

Schrik verspreide deze stoute en welgeslaagde onderneming  
onder de muitelingen en kwalijkgezinden, en daarentegen ver-  
trouwen en moed onder de Chinezen en rustige Maleijers der  
oostelijke districten, gelijk het dan ook de laatste affaire van  
eenig belang op het eiland *Banka* geweest is.

In Mei 1821 verscheen de Palembangsche expeditie onder  
den Generaal-Majoor DE KOCK voor *Muntok*; deze schijnt de  
zeeroovers en muitelingen zooveel ontzag ingeboezemd te heb-  
ben, dat zij geraden oordeelden er den uitslag van af te wach-  
ten, welke dan ook zoodanig geweest is, dat de rust van lie-  
verlede terugkeerde, het garnizoen trapsgewijze verminderd  
konde worden, en de beruchte *Radeen* ALI, alsmede de mees-  
ten van de overige voorname zeeroovers zich aan het Gouver-  
nement onderwierpen. Menig Europeaan is intusschen nog  
het slagtoffer geworden van *Banka's* ongezondheid, waarover  
thans, met opzigt tot de door ons bezette posten, over het  
algemeen gelukkig niet meer te klagen is. De Kolonel Du

PERRON, destijds als Kapitein den post *Toeboealie* komman-  
derende, verhaalt een oogenblik gehad te hebben, waarop van  
het 500 man sterke garnizoen aldaar, slechts 8 man werkelijk  
gezond waren, en de wachtposten met volk van de laadschouwen  
en van de prauwen van *Radja* AKIL bezet moesten worden: in  
de zeven maanden die hij te *Toeboealie* heeft doorgebracht, is daar  
het  $\frac{2}{3}$  gedeelte eener compagnie infanterie van 131 man en bijna  
het geheele detachement artillerie van 30 man, uitgestorven.

In 1821 diende de Kapitein-Ingenieur VAN DER WIJCK een  
volledig plan van verdediging voor het eiland *Banka* in; uit  
aanmerking van de veranderde omstandigheden is het echter  
niet, althans niet dan ten deele, in werking gebracht.

De Bankasche onlusten thans afgehandeld hebbende, 'achten  
wij het niet ongevoeglijk dit hoofdstuk te besluiten met de  
vermelding der militaire belooningen welke dien ten gevolge  
uitgegeven zijn.

Bij besluit van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal  
dd. 20 November 1819, n°. 6, werd aan het militair departement  
opgedragen, aan den Kapitein LAEMLIN, den 1<sup>sten</sup> Luitenant  
PETERMAN, den 2<sup>den</sup> Luitenant VAN DER VEEN, de Ser-  
geant-majours HEYL en COLLEN, den Sergeant CAESAR, den  
Korporaal BOPPING en de Flankeurs LIJFLANDER en VEENSTRA  
kennis te geven, dat het door hen gehouden gedrag bij de ex-  
peditie naar *Banka-kotta*, gebracht was ter kennis van Z. M.  
*den Koning*, tegelijk met de goede diensten van den Chirur-  
gijn-Majoor VAN RAELEN, alsmede dat de Gouverneur-Generaal  
met het hoogste genoegen hun dapper en onverschrokken  
gedrag had vernomen.

Bij Zr. M<sup>e</sup>. besluit dd. 8 December 1819, n°. 67, werden  
benoemd, tot Ridder der Militaire Willems-orde 3<sup>e</sup> klasse: de  
Luitenant-Kolonel KEER en de Luitenant-Kolonel RIESZ; en tot  
Ridder der 4<sup>e</sup> klasse van dezelfde orde: de 2<sup>e</sup> Luitenant HART-  
MAN, de Korporaal PAS en de Korporaal KALSERMAN.

Bij Zr. M<sup>e</sup>. besluit dd. 13 Julij 1821, n°. 92, tot Ridder  
van de Militaire Willems-orde 4<sup>e</sup> klasse: de Kapitein-Ingenieur  
VAN DER WIJCK, de 2<sup>de</sup> Luitenant der pioniers DE FRUY, de  
Sergeant SCHURMAN, de Flankeur DE JAGER en de kanon-  
nier LALANDE. In dit besluit werd tevens eervolle melding ge-  
maakt van den Luitenant-Kolonel KEER, den Kapitein LE JEAN,  
den Kapitein WEINRICH en den 2<sup>den</sup> Luitenant VON GRIES-  
HEIM.

In den loop van het verhaal is reeds gebleken dat voor ver-  
dienste bevorderd geworden zijn, de 1<sup>ste</sup> Luitenant CUVELIER  
tot Kapitein en de 2<sup>de</sup> Luitenant GREVESTEN tot 1<sup>sten</sup> Luitenant;  
gelijkerwijze zijn ook bevorderd geworden, de inlandsche 2<sup>de</sup>  
Luitenant WONGSO, tot inlandschen 1<sup>sten</sup> Luitenant, de inland-  
sche Sergeant JACOBS (Amboineesch) tot inlandschen 2<sup>den</sup> Luitenant, en tot Korporaal de Fuselier SIDIN.

## IV.

*Expeditie van 1821, onder bevel van den Generaal-majoor, Kommandant van het Indische leger,*

H. M. DE KOCK.

Aanstands na den mislukten uitslag der expeditie van 1819, besloot de Indische regering eene tweede expeditie uit te rusten, van welke, menschelijkerwijze geoordeeld, geene faling te vreezen was. Daartoe werden de ontbrekende vaartuigen uit het moederland ontboden, de in *Indië* aanwezige van het noodige voorzien en op *Java* een groot getal landingsvaartuigen, welker gemis bij de voorgaande expeditie zoozeer gevoeld was, aangemaakt: kortom, geene maatregelen werden verzuimd, welke konden strekken om den goeden uitslag te verzekeren.

Het jaar 1820 verliep met deze voorbereidselen zoo verre, dat het vertrek der expeditie, om den ophanden zijden regen-mousson, noodwendig tot het volgende jaar moest worden uitgesteld. Intusschen bleven de mondingen der Palembang-sche rivieren door onze schepen geblokkeerd.

In het begin der maand Mei van 1821 stonden het vertrek der expeditie geene beletselen meer in den weg. Alleen hield de *cholera-morbus*, die zich in April van hetzelfde jaar op *Java* geopenbaard had en nu ter hoofdplaats *Batavia* op het hevigste woedde, den Baron VAN DER CAPELLEN, in een kortstondig beraad, wegens het al of niet uitstellen der expeditie; dan, de overweging der noodzakelijkheid, van spoedig op eene glansrijke wijze den slag te herstellen, die door den afval van den Sultan van *Palembang* en het mislukken der expeditie van 1819 aan ons staatkundig gezag in *Nederlandsch Indie* was toegebracht, en van de waarschijnlijkheid dat de vlotelingen en militairen voor de expeditie bestemd, in de vrije zeelucht minder van deze verwoestende ziekte zouden hebben te lijden, dan op de reede van *Batavia* en in het garnizoen van *Wettevreden* — eene vooronderstelling, die allezins door de uitkomst geregvaardigd geworden is — noopten den edelen Gouverneur-Generaal tot het doorzetten der onderneming. Werkelijk zeilde de expeditie in den aanvang van Mei van *Batavia* uit.

Zij was zamengesteld uit:

- 1 Hulk.
- 4 Korvetten.
- 5 Brikken.
- 24 Schoeners, kanonneerbooten en andere gewapende vaartuigen.
- 84 Kleine vaartuigen van verschillende soort, om te dienen bij landingen.
- 118 Oorlogsvaartuigen, dewelke gezamenlijk gewapend waren met:

192 Kanons van 50, 24 en 18  $\mathcal{L}$ .  
 118 id. id. 12, 8, 6 en 5  $\mathcal{L}$ .  
 104 id. id. 5, 2, 1 en  $\frac{1}{2}$   $\mathcal{L}$ .

414 Vuurmonden, en bemand met:

1218 Europeesche en

1562 Inlandsche

2380 Zeelieden.

Voorts nog uit 14 transportschepen, op welke gezamenlijk met de oorlogsvaartuigen, de na te melden landmagt ingescheept was:

Staf. . . . . 50

Infanterie. . . . . 1205

Artillerie. . . . . 249

Genie en Pionniers. 145

Ambulance. . . . . 52

1679 man, waaronder slechts  
112 inlanders.

18 Veldstukken van verschillend kaliber, ieder voorzien van 500 à 400 schoten, alsmede 1 smidswagen en al wat verder noodig was om de troepen van munitien te kunnen voorzien, en eindelijk het materieel der genie, bestaande in pionniers-, timmermans- en metselaars gereedschappen, planken, zandzakken enz.: de fascinen, schanskorven en dergelijken, zouden te *Muntok* ingenomen worden.

Het personeel van de gezamenlijke land- en zeemagt bedroeg dus:

2785 Europeanen.

1474 Inlanders.

4239 Man.

Al het materieel was met de uiterste zorg bijeengebracht en gepakt. Ook voor de ambulance was mildelijk gezorgd.

De troepen waren bij de inscheeping in de volmaaktste orde gekleed en gewapend, en de manschappen zoowel als de officieren uitbetaald tot ultimo Junij; hetzelfde vond plaats met de officieren van de zeemagt, voor zooveel de tafelgelden aangaat.

De Generaal-Majoor HENDRIK MERKUS DE KOCK, Kommandant van het leger in *Nederlandsch Indie*, voerde in persoon het opperbevel over deze expeditie.

De ondervolgende twee tabellen wijzen aan, hoedanig de vloot bij haar vertrek van *Muntok* zamengesteld en de troepen op de verschillende bodems verdeeld waren:

## OORLOGSVAARTUIGEN.

SCHEEPS- MAAKSEL.	SCHEEPSNAAM.	BEVELHEBBER.	EQUIPAGE.			GESCHUT.
			Europeanen.	Inlanders.	Gedimbarceerde troepen.	
Fregat	<i>Vander Werff.</i>	Kapitein <i>Lewe van Aduard.</i>	314	»	124	28 Kanons van 18 $\mathring{a}$ . 22 Caronnades van 24 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 8 $\mathring{a}$ .
Fregat	<i>Dageraad.</i>	Kapit.-Luitenant <i>Tieman.</i>	226	»	»	26 Kanons van 18 $\mathring{a}$ . 6 Caronnades van 24 $\mathring{a}$ . 8 Kanons van 8 $\mathring{a}$ .
Korvet	<i>Zeepaard.</i>	Kapit.-Luitenant <i>Reyns.</i>	131	»	»	20 Caronnades van 30 $\mathring{a}$ . 8 Caronnades van 12 $\mathring{a}$ .
Korvet.	<i>Ajax.</i>	Luit. 1e klasse <i>van Ginkel.</i>	119	»	»	16 Kanons van 8 $\mathring{a}$ . 4 Draaibassen van $\frac{1}{2}$ $\mathring{a}$ .
Brik.	<i>Strene.</i>	Luit. 1e klasse <i>Buys.</i>	101	»	»	16 Caronnades van 24 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 6 $\mathring{a}$ . 2 Draaibassen van 1 $\mathring{a}$ .
Hulk.	<i>Nassau.</i>	Kapitein-Luitenant <i>Verveer.</i>	86	117	178	28 Kanons van 24 $\mathring{a}$ . 2 Caronnades van 6 $\mathring{a}$ . 2 Draaibassen van 1 $\mathring{a}$ .
Korvet.	<i>Venus.</i>	Kapitein-Luitenant <i>Schroyenstein.</i>	39	48	76	20 Kanons van 8 $\mathring{a}$ . 4 Caronnades van 12 $\mathring{a}$ .
Korvet.	<i>Zwaluwe.</i>	Luit. 1e klasse <i>Olyve.</i>	32	57	66	18 Kanons van 6 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 2 $\mathring{a}$ .
Brik.	<i>Jacoba Elisabeth.</i>	Luit. 1e klasse <i>Eigenhuysen.</i>	23	32	8	10 Caronnades van 12 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 6 $\mathring{a}$ .
Schoener.	<i>Johanna.</i>	Luit. 1e klasse <i>Scheidius.</i>	24	39	»	12 Caronnades van 18 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 4 $\mathring{a}$ .
Schoener.	<i>Emma.</i>	Luit. 1e klasse. <i>Fokke.</i>	24	27	»	8 Caronnades van 12 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 6 $\mathring{a}$ .
Schoener.	<i>Calypso.</i>	Luit. 1e klasse. <i>van Kervel.</i>	17	23	»	4 Caronnades van 12 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 4 $\mathring{a}$ . 2 Draaibassen van 1 $\mathring{a}$ .
Brik.	<i>Maria.</i>	Luit. extra ordinair <i>Moorrees.</i>	6	17	»	6 Kanons van 4 $\mathring{a}$ . 1 Draaibas van 1 $\mathring{a}$ .
Kielligter.	N $^{\circ}$ . 1.	Luit. 2e klasse <i>Le Jenne.</i>	5	7	54	6 Kanons van 18 $\mathring{a}$ . 1 Mortier van 10 duim.
Kielligter.	N $^{\circ}$ . 2.	Luit. 2e klasse <i>Freudenberg.</i>	8	3	38	4 Kanons van 18 $\mathring{a}$ . 1 Mortier van 10 duim.
Kanonneerboot.	N $^{\circ}$ . 2.	Luit. 2e klasse <i>Lutkens.</i>	9	16	»	6 Kanons van 2 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van 1 $\mathring{a}$ . 2 Kanons van $\frac{1}{2}$ $\mathring{a}$ .
Kanonneerboot.	N $^{\circ}$ . 15.	Luit. 1e klasse <i>de Gelder.</i>	10	21	»	5 Kanons van 2 $\mathring{a}$ . 1 Kanon van 3 $\mathring{a}$ . 2 Draaibassen van $\frac{1}{2}$ $\mathring{a}$ .
Kanonneerboot.	N $^{\circ}$ . 16.	Luit. 2e klasse <i>Spangenberg.</i>	10	25	»	1 Caronnade van 16 $\mathring{a}$ . 1 dito » 12 $\mathring{a}$ . 6 Kanons van 6 $\mathring{a}$ .

SCHEEPS- MAAKSEL.	SCHEEPSNAAM OF NUMMER.	BEVELHEBBER.	EQUIPAGE.		Gesamte troepen.	GESCHUT.
			Europeanen.	Inlanders.		
Zwaardboot.	Nº. 17.	Luit. 2e klasse. <i>Kolff.</i>	9	15	6	1 Kanon van 18 ℔. 2 Kanons van 8 ℔.
Idem.	Nº. 18.	Luit. titulaireir <i>Kockers.</i>	4	25	6	1 Kanon van 18 ℔. 2 Kanons van 6 ℔.
Rocikanonneer- boot.	Nº. 1.	Luit. der 2e klasse <i>Jolly.</i>	3	35	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Kanon van 4 ℔.
Idem.	Nº. 4.	Luit. titulaireir <i>Schröder.</i>	2	28	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Kanon van 6 ℔.
Idem.	Nº. 5.	Gezagvoerder <i>Goeteris.</i>	2	35	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Kanon van 6 ℔.
Idem.	Nº. 6.	Luit. 2e klasse <i>Westphal.</i>	1	24	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Kanon van 4 ℔.
Idem.	Nº. 7.	Luit. titulaireir <i>Boerhaven.</i>	1	30	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Kanon van 4 ℔.
Laadschouw.	Nº. 1.	Luit. titulaireir <i>Nuys.</i>	2	20	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Caronnade van 24 ℔.
Idem.	Nº. 2.	Stuurman <i>Wolfers.</i>	1	19	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Caronnade van 24 ℔.
Idem.	Nº. 3.	Luit. titulaireir <i>Le Comte.</i>	2	20	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Caronnade van 24 ℔.
Idem.	Nº. 4.	Stuurman <i>Krul.</i>	2	21	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Caronnade van 24 ℔.
Idem.	Nº. 5.	Luit. titulaireir <i>Steffens.</i>	2	15	6	1 Kanon van 18 ℔. 1 Caronnade van 24 ℔.
Peniche.	Nº. 1.	Stuurman <i>Nolle.</i>	»	30	»	1 Caronnade van 18 ℔. 1 Kanon van 4 ℔.
Idem.	Nº. 2.	Stuurman <i>Journe.</i>	1	29	»	1 Caronnade van 18 ℔. 1 Kanon van 3 ℔.
Idem.	Nº. 3.	Stuurman <i>Cornelis.</i>	1	28	»	1 Caronnade van 18 ℔. 1 Kanon van 3 ℔.
Idem.	Nº. 4.	»	1	29	»	1 Caronnade van 18 ℔. 1 Kanon van 3 ℔.
Barkassen.	Nº. 1 en 2.	»	»	»	»	Ieder met 2 kanons van 1 ℔.
Landings- boten.	11 Stuks.	»	»	130	»	Ieder met 2 kanons van 1 ℔.
Praauwen Mayang.	4 Stuks.	»	»	13	»	Ieder met 2 kanons van 1 ℔.
Praauwen Papang.	5 Stuks.	»	»	28	»	Ongewapend.

SCHEEPS- MAAKSEL.	SCHEEPSNAAM OF NUMMER.	BEVELHEBBER.	EQUIPAGE.		Gesamtaangelegde troepen.	GESCHUT.
			Europeanen.	Inlanders.		
Praauwen Sampang.	16 Stuks.	»	»	»	»	Ongewapend en onbemand.
Tjunia's.	9 Stuks.	»	»	36	»	Ieder met 1 kanon van 3 G.
Idem.	5 Stuks.	»	»	»	»	Ongewapend en onbemand, zoogen. palentrekkers.
Kruispraauwen.	9 Stuks.	Majoor <i>Radja-Akil.</i>	»	180	»	Ieder met 1 kanon van 3 G en 1 draaibas.
Idem.	7 Stuks.	Malaksche bode <i>Sancta Maria.</i>	»	140	»	Ieder met 2 draaibassen.
Pontjes.	16 Stuks.	»	»	»	»	Ongewapend en onbemand.

### TRANSPORTSCHEPEN.

NAMEN DER SCHEPEN.	HOEGROOTHEID IN LASTEN.	TOT WELK EINDE GEBEZIGD.	Geëmbarqueerde troepen				Aanmerkingen.
			Infanterie.	Artillerie.	Genie en Pioniers.	Ambulance en Administratie.	
<i>Henriette Elisabeth.</i>	238	Ter overbrenging van Infanterie.	143	»	»	»	
<i>Nieuwe Zeelust.</i>	32½	Idem.	136	»	»	»	
<i>Waterloo.</i>	216	Idem.	147	»	»	»	
<i>Koophandel.</i>	218	Idem.	176	»	»	»	
<i>Apollo.</i>	16½	Idem.	129	»	»	»	
<i>Race Horce.</i>	16½	Idem.	71	»	»	»	
<i>Mercury.</i>	153	Ter overbrenging van Personeel en Materiëel der art.	»	41	»	»	
<i>Graaf Bulow.</i>		Idem.	»	36	»	»	
<i>Gezusters.</i>		Materiëel der Artillerie.	»	4	»	»	
<i>Admiraal Buyskes.</i>		Ambulance.	»	»	»	39	Zoo Officieren als geëmplou- jeerden van de geneesk. dienst.
<i>Kembang Jattie.</i>	13½	Personeel en Materiëel der Genie.	»	»	139	»	Waaronder 3 officieren van de Genie.
<i>Elisabeth Johanna.</i>	167	Vivreschip.	»	»	»	2	Officieren der Administratie.
<i>Emerentia.</i>	127	Idem.	»	»	»	»	
<i>Jessey.</i>	152	Idem.	»	»	»	»	

Later voegden zich nog twee schepen met vivres bij de expeditie.

Toen de expeditie van 1819 tegen *Palembang* werd ondernomen, had de tijd niet toegelaten, vooraf over de punten te beslissen, van welke de inrigting moest afhangen, die men voor het vervolg aan het bestuur van dat rijk wilde geven: die punten vorderden eene bedaarde en rijpe overweging, wijl het er hier op aankwam, te bepalen, of men de afgestane provinciën zoude brengen onder een onmiddellijk Europeesch beheer, dan wel, of het Gouvernement deszelfs verkregene regten en soevereiniteit slechts zoude doen strekken, om aan het inlandsch bestuur die leiding te geven, welke vereischt zoude worden om de bestaande onderdrukkingen en misbruiken te doen ophouden, vooral om een einde te maken aan den menschenroof, waarover het Engelsch bestuur te *Benkoelen* en het onze in de *Lampongs* geklaagd had. Voorgelicht door de ondervinding van den heer MUNTINGHE, bij deszelfs togten en oponthoud in de binnenlanden verkregen, helde het Gouvernement tot het laatste dezer twee middelen over; want, hoezeer de waarheid niet konde ontkend worden, dat de onmiddellijke invloed eener Europeesche administratie van eene krachtige uitwerking op den staat des lands moest zijn, zoo behield toch het gevoelen de overhand, dat eene bevolking, zoo ruw en onbeschaafd, bij welke vlijt, nijverheid en de kennis van hare ware belangen, door eene lange reeks van kwellingen, zoo geheel waren onderdrukt, als bij de bewoners der Palembangsehe binnenlanden het geval was, doelmatigst tot hare ware bestemming konde worden opgeleid, onder hare eigene vormen van bestuur, gewijzigd door den middellijken, maar zekeren invloed van een Europeesch oppergezag.

Dit gewigtig vraagpunt beslist zijnde, volgde daaruit onmiddellijk een tweede, namelijk: aan welk lid van het vorstelijk huis van *Palembang* de administratie van het land zoude worden opgedragen?

De weerspannige Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN kon daarvoor niet in aanmerking komen. Zijne zonen waren te zeer in de handelingen huns vaders betrokken, dan dat op eenen van hen de keuze zoude hebben kunnen vallen. Hoezeer Sultan ACHMAT-NAYAM-OEDIN veel minder misdadig jegens het Nederlandsch Gouvernement was, en herhaalde betuigingen van berouw over zijne verkeerde handelingen had afgelegd, had hij toch te veel en te zekere bewijzen van verregaande zwakheid gegeven, dan dat hij geschikt zoude kunnen worden geacht, voor de *dadelyke* beheering van het land en de invoering eener verbeterde orde van zaken. De keus vestigde zich op den oudsten zoon van NAYAM-OEDIN, die geen deel had genomen aan de vroegere gebeurtenissen, en buitendien werd aanbevolen, door zachtmoedigheid en het regt van eerstgeboorte.

En zoo was het, dat op den 28sten April 1821, de Sultan ACHMAT-NAYAM-OEDIN, in eene te *Buitenzorg* belegde vergadering der Hooge Regering, vergiffenis verzocht en verkreeg, voor de beleedigingen het Nederlandsch Gouvernement aangedaan, en dat op dienzelfden dag werd gesloten en door evengenoemden zoon beëdigd, een verdrag van vriendschap en overeenkomst, hoofdzakelijk houdende:

Dat zijn stam door 's Gouvernements wapenen zoude worden hersteld en beschouwd op den troon van *Palembang*, als een leen van het Nederlandsch Gouvernement.

Dat hij-zelf echter niet zoude regeren, maar zich, onder den titel van *Soesoehoenang*, in stille afzondering zou blijven leven (1).

Dat het bestuur zoude worden opgedragen aan zijnen oudsten zoon.

Dat het Gouvernement de inkomende en uitgaande regten, de pachten en eenige andere belastingen voor eigene rekening zoude percipieren, tot goedmaking der kosten van het etablissement.

Dat daarentegen al de inkomsten, getrokken wordende uit de voortbrengselen van den grond, zouden zijn voor den Sultan.

Dat de hoegrootheid der belastingen, door den Sultan te heffen, nader, in overeenstemming met het Gouvernement, zouden worden geregeld; zoodanig, dat die belastingen voor de landsopgezetenen niet drukkende zouden zijn, en vergezeld gaan van eene vrije beschikking over de vruchten van den arbeid, eene doelmatige bescherming tegen alle willekeurigheden, en de oprigting van vrije marktplaatsen voor het gemak van den binnenland-schen handel.

Dat ter verzekering van eene spoedige en goede regts-oefening, het Gouvernement, door middel van deszelfs Resident, kennis zoude nemen van de handelingen van het te *Palembang* bestaande inlandsche gerechtshof.

En eindelijk, dat de slavenhandel en het rooven van menschen, bijzonder in de streken behoorende onder *Benkoelen*, streng zoude worden tegengegaan.

Als een gevolg van dit contract, gingen nu de titel en namen van Sultan ACHMAT-NAYAM-OEDIN, over op deszelfs oudsten zoon, terwijl hij-zelf, onder belofte van zijne verdere

(1) Het zal den lezer niet onopgemerkt blijven, dat, in afwijking van dit artikel, de Generaal DE KOCK zich, tijdens de expeditie en gedurende hij als Gouvernements-Commissaris de zaken te *Palembang* regelde, over alles wat het bestuur aanging, wendde aan den Soesoehoenang en niet aan den Sultan. Wij zijn in de poging om ons documenten te verschaffen, waardoor deze handelwijs opgehelderd wordt, niet geslaagd; doch waarschijnlijk zal zij haren grond hebben, in de ongeschiktheid van den Sultan voor regeringszaken, zooals is af te leiden uit de gebeurtenissen van 1823 en 1824.

dagen aan een afgezonderd leven te zullen wijden, den titel en de namen van *Soesoehoenang* RATOE-HOESSIN-D'LIA-OEDIN aanvaardde, waaraan verbonden werd, het genot der inkomsten van eenige door hem-zelfen opgegevene districten.

De brik *Jacoba Elisabeth* werd tot de overbrenging der twee vorsten met hun gezin en verder gevolg bestemd.

Den 7den Mei begaf zich de Generaal DE KOCK, vergezeld van deszelfs staf, aan boord van het fregat *van der Werff*; gekommandeerd door den Kapitein-ter-Zee LEWE VAN ADUARD.

Den 8sten Mei werden de schepen der expeditie geinspecteerd door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal over Nederlandsch Indie, *Baron VAN DER CAPELLEN*. Eenige tot de expeditie behorende schepen blokkeerden nog de rivieren van *Palembang*, terwijl eenige andere reeds in de wateren van *Banka* gestationneerd waren.

Den 9den Mei ging het eskader onder zeil. De wind was gunstig en de stemming van vlotelingen en landtroepen voortreffelijk, niettegenstaande de *cholera morbus* hare vernielende hand ook reeds tot hen had uitgestrekt.

Den 15den Mei bereikte het gros van het eskader de reede van *Muntok*. Eenige transportschepen waren tusschen de *Duizend eilanden* vervallen en vastgeraakt, ook het admiraalschip had vastgezeten, en van de kleine vaartuigen, die door de schepen op sleeptouw waren medegenomen, was een gedeelte verloren gegaan. De reede van *Muntok* is niet gunstig: tot het vinden eener behoorlijke ankerplaats moet men ten naastenbij eene halve mijl van den wal verwijderd blijven; ook gaat het ontschepen met vele moeilijkheden gepaard.

Den 14den Mei gaf de bevelhebber eene dagorder uit, waarbij hij der land- en zeemagt van zijne benoeming tot Opperbevelhebber der Palembang'sche expeditie en van de ondervolgende, door hem gedane, benoemingen kennis gaf, te weten: tot chef van den staf, de Kolonel DE LA FONTAINE; tot kommandant van de zeemagt, de Kapitein-ter-Zee LEWE VAN ADUARD; tot chef van den staf voor de marine, de Kapitein-Luitenant ter Zee BACKER; tot kommandant der infanterie, de Kolonel BISCROFF; tot kommandant der artillerie, de Luitenant-Kolonel RIESZ, en tot kommandant der genie, de Luitenant-Kolonel COCHUIS.

Na het uitvaardigen dezer order, begaf zich de bevelhebber naar den wal en inspecteerde het garnizoen van *Muntok*; een gedeelte daarvan werd bestemd om de expeditie mede te doen. Dit gedeelte is onder de bovenopgegevene sterkte der expeditie begrepen.

Het hospitaal te *Muntok* reeds zoodanig met zieken opgevuld vindende, dat er geen plaats voor nieuwe lijdens overig was, gaf de bevelhebber last, om het fregat *de Wilhelmina* in te rigten tot een hospitaalschip; de chirurgijn-majoor CORNELIS-

SEN EN VAN RAELEN, eerstgenoemde van de koninklijke marine en de andere van het Indische leger, werden met de uitvoering daarvan belast. De bemanning van de *Wilhelmina* werd over de andere schepen verdeeld.

Voor de veiligheid der kusten van *Banka*, stelde de Generaal ter beschikking van den waarnemenden Resident aldaar, de Luitenant-Kolonel KEER, de schoener *Calypso* en later ook nog de schoeners *Zeemeeuw* en *Emma*, de twee peniches en de kanonneerboot n°. 15.

Het materieel der genie werd te *Muntok* vermeerderd met eenen voorraad fascinen en *akars* (1).

Den 16den Mei verliet de vloot de reede van *Muntok*, koers stellende naar de *Soensang*. De *van der Werff* bleef op de peilingen der geul liggen, de *Ajax* werd geplaatst in de geul, op diep water, om den officieren, belast met het brengen der schepen over de bank, tot baak te dienen. Eenige schepen werden nog denzelfden dag over de bank en voor de *Soensang* gebragt; den 17den en 18den geschiedde dit met het gros der vloot, en de overige schepen en vaartuigen volgden van lieverlede. De officieren, met het over de bank loodsen der schepen belast, waren de Kapitein-Luitenant ter Zee BACKER en de Luitenant-ter-Zee PICKÉ en FREUDENBERG; zij kweten zich van deze taak op eene wijze, die de bijzondere goedkeuring van den Opperbevelhebber verwierf.

Den 20sten Mei vervoegde zich het transportschip *Henriette Elisabeth* bij de vloot, aan boord hebbende den Kolonel BISCROFF, welke den Generaal berigt gaf van het, hiervoren reeds ter loops vermeldde, vastraken van eenige transportschepen op de reven der *Duizend eilanden*: twee derzelve, de *Selima* en de *Jacoba*, waren daarop blijven zitten en zouden waarschijnlijk verloren gaan, de equipagiën en de aan boord geweest zijnde troepen waren gered en op de andere schepen overgegaan, de infanterie had hare wapenen en ransels bewaard, maar er was groote sterfte onder dezelve geweest; de Kolonel had 50 man verloren.

De Generaal zond dezen dag bevel aan den Luitenant-Kolonel KEER, om zich met het fregat *Dageraad*, dat de nakomende transportschepen moest convoijeren, bij de expeditie te vervoegen, wanneer hij er namelijk geen groot bezwaar in zoude zien, zich tijdelijk uit zijn civiel en militair kommandement te verwijderen: de generaal wenschte dezen hoofd-officier aan de expeditie deel te zien nemen, om zijne locale kennis van *Palembang*.

Den 21sten Mei vaardigde de bevelhebber verschillende instructiën uit, voorschrijvende de dagelijksche dienst en de hand-

(1) *Akar* is eene soort van *parasite*, waarvan men zich als bindtouw bedient.



having der goede orde aan boord der schepen, de seinen voor alle zoodanige omstandigheden als zich zouden kunnen voordoen, zoo voor de oorlogs- als voor de transportschepen, en zoowel voor den nacht als bij den dag, alsmede de zeil-orde in het opvaren der rivier voor de op dien dag aanwezige schepen.

Den 22sten, des morgens na de parade, werden de stukken geladen met scherp. In de nabijheid van *Poeloe-panjang* gekomen, bespeurde de voorwacht, in de engte, twee kleine vaartuigen, één van welke eene witte vlag op eenen pisangstam plaatste, en deze vervolgens te water zette. Door eene sloep opgevischt zijnde, werd de vlag voorzien bevonden van eenen Maleischen brief, welke aan den bevelhebber bezorgd zijnde, bleek geschreven te zijn door zich noemende *wachters van den Sultan*, hunne bevreemding te kennen gevende over de verschijning eener zoo talrijke vloot, en naar de bedoeling daarmede vragende. Tot antwoord zond de Generaal hen een exemplaar van de proclamatie, die te *Batavia* in het Maleisch gedrukt was, om den volke van *Palembang* de vredelievende gevoelens van het Gouvernement te hunwaarts, en deszelfs ware bedoeling met de zending eener magtige expeditie, bekend te maken.

Den 23sten Mei kwamen de transportschepen *de Nieuwe Zeelust* en *de Gezusters* voor de *Soensang* ten anker, te gelijk met de *Elisabeth Johanna*; de twee eersten hadden tusschen de *Duizend eilanden* vastgezet.

Den 26sten Mei vervoegde zich bij den bevelhebber aan boord, een Bankasch hoofd, door den Resident van *Banka* ten geleide medegegeven aan zekeren zendeling van den Sultan van *Jambi*, voor den Pangerang-RATOE van *Jambi*, tijdelijk aanwezig te *Palembang*. In vroegere jaren boden de Sultans van *Palembang* en *Jambi* elkander wederkeerigen onderstand, maar thans had de laatste zijne diensten het Gouvernement aangeboden, en de Pangerang RATOE van *Jambi*, gelijke bedoelingen als zijnen vorst belijdende, had eene geldelijke ondersteuning van 2000 Spaansche matten gevraagd. Schoon de Opperbevelhebber wel voorzag, dat genoemde Pangerang RATOE voor onze zaak te *Palembang* niet veel zoude uitwerken, deed hij toch, om het getal onzer vrienden binnen die plaats te vergrooten, de gevraagde som, met bijvoeging eeniger exemplaren van de bekende proclamatie, voor den Pangerang RATOE van *Jambi* aan het Bankasch hoofd, ABDUL RACHMAN genaamd, die den zendeling derwaarts vergezellen moest, ter hand stellen. Later bleek, dat de Pangerang RATOE van *Jambi* het goed gemeend had, maar buiten de mogelijkheid geweest was, onze ondernemingen van binnen te ondersteunen; hij zond daarom de 2000 Spaansche matten terug, maar de Generaal verzocht hem dezelve als een geschenk van het Gouvernement aan te nemen.

Den 27sten Mei waren al de tot de expeditie behorende transportschepen bij de vloot aangekomen. Er werd aan de voorposten weder eenen Maleischen brief voor den bevelhebber opgevischt. Dezelve was geschreven door de Priais en Mantries van *Palembang*, welke te kennen gaven dat zij de proclamatie ontvangen en gelezen hadden; zij verzochten de vijandelijkheden nog eenige dagen te willen uitstellen, opdat zij zouden kunnen beraadslagen en tot een gemeenschappelijk besluit komen. Naar hun gevoelen, was het geenszins de bedoeling van Sultan Ratoe MACHMOED-BADAR-OEDIN geweest, zich tegen het Nederlandsch Gouvernement te verzetten, maar al het voorgevallene alleenlijk te wijten aan de ondraaglijke verdrukking die zij hadden moeten lijden. Zij behielden zich voor, nader bepaaldelijk hunne gevoelens te verklaren.

Tegen den avond kwam een zendeling van den nieuwbenoemden Sultan, berigtende, dat hij voorwaarts van onze voorposten verscheiden briefjes gewisseld, en gesproken had met manschappen van de vijandelijke voorposten, welke wel naderbij hadden willen komen, maar voorgaven bevreemd te zijn voor het volk van den nieuwen Sultan (!!).

Den 28sten zond de nieuwe Sultan twee mannen bij den Generaal aan boord, die door zijne lieden tusschen *Poeloe-panjang* en *Kramat* in het land waren opgevat. Zij zeiden vroeger in den kampong *Soensang* te hebben gewoond, maar naar *Palembang* opgeroepen geweest en weder ontvlugt te zijn; zij hadden een armoedig voorkomen, wisten geene inlichtingen te geven, en daar zij, naar hun zeggen, in vier weken geen rijst hadden gezien, deed de Generaal hen een klein geschenk in rijst en zout uitreiken, en daarmede naar huis terugkeeren.

Den 31sten werd aan de voorposten nogmaals een brief opgevischt, welke bleek ten verfolge van den laatstvoorgaanden geschreven te zijn. De Priais en Mantries zeiden nu de wapenen te hebben opgevat, eeniglijk tegen den Heer MUNTINGHE, om een einde te maken aan de ondraaglijke verdrukking, waaronder hij hen gebukt deed gaan; dat zij wenschten met de Nederlanders in vrede te leven, maar vermeenden hunnen vorst getrouw te moeten blijven. Blijkbaar was deze brief, evenals de twee voorgaande, onder den invloed van BADAR-OEDIN geschreven, waarom de bevelhebber goedvond denzelfden onbeantwoord te laten.

De Sultan zond vijf mannen bij den Generaal aan boord, die hij op deszelfs verzoek had doen afhalen uit eenen kampong, welke men des daags te voren landwaarts in bespeurd had. Men kon uit deze menschen weinig inlichtingen verkrijgen; evenwel vernam men van hen, dat de levensmiddelen te *Palembang* schaars waren en aldaar eene ziekte heerschte, die dagelijks vele menschen naar het graf sleepte; volgens

de beschrijving, die zij van de ziekte gaven, moest het de *cholera-morbus* zijn; ook waarschuwden zij, met uitduiding der plaats, om omstreeks de *Kwalla-Oepang* omzigtig te zijn, naardien daar een stuk geschut was geplaatst, om op de schepen in het voorbijvaren te vuren.

De Generaal ontving tijding dat het fregat *Dageraad* te *Muntok* was aangekomen.

Den 1sten Junij zond de Generaal deszelfs Adjutant, de Kapitein *George*, met een klein detachement in eene gewapende sloep, naar de omstreeks de *Kwalla-Oepang* aangeduide plaats, om zoo mogelijk het daar geplaatste stuk te nemen. Na lang en moeilijk zoeken gelukte dit ook; de bij het stuk gestelde wacht nam op de nadering der onzen de vlugt; het lag, tusschen twee stevige mikken rustende, dwars over de rivier gerigt.

De vloot voer nu de monding van de *Oepang* voorbij. De stroom in *straat Banka* is oorzaak dat de vloed in het drooge jaargetijde veel later, en in den regentijd veel vroeger in de *Oepang* dan in de *Soensang* komt: dit vordert de oplettendheid der scheepsgezagvoerders.

Blijkens de sterktestaten, had de landmagt van 8 Mei tot 1 Junij, aan ziekte, en wel bijna bij uitsluiting aan de *cholera-morbus*, verloren, één officier, namelijk de Kapitein *WEINRICH*, en 125 man. De equipage van het transportschip de *Gezusters*, had zoodanig door deze ziekte geleden, dat het op den dag van den 1sten Junij slechts nog 5 dienstdoenden had; de Kapitein van het vaartuig overleed er nog tenzelfden dage aan. Echter was over het algemeen de werking der *cholera-morbus* in de laatste dagen veel verminderd en kort hierna schijnt zij geheel opgehouden te hebben.

Den 2den Junij raakten de schepen van der *Werff* en *Nassau* aan den grond; den 3den werden zij vlot, maar geraakten al spoedig weder vast en bleven zitten tot den 5den, op welken dag dit weder het geval werd met de *Ajax*.

In den nacht van den 3den op den 4den Junij kwam de eerste vrouw van den Soesoehoenang, zijnde de moeder van den nieuwen Sultan, te overlijden, hetwelk beide de vorsten in de ongeveinsdste droefheid dompelde; de Generaal, wiens menschlievend karakter boven allen lof verheven is, deed al wat in zijn vermogen was om hunne smart te leenigen.

Den 3den had de Generaal aan den Majoor *Radja AKIL* gelast, om in den aanstaanden nacht, met drie zijner prauwen, in alle stilte tot ongeveer eene halve mijl voorbij onze voorposten op te werken, en te trachten eenige vijandelijke voorposten of prauwen magtig te worden, met aanbeveling van geen geweld te gebruiken dan in de uiterste noodzakelijkheid; gelijke bevelen waren gegeven aan twee gewapende sloepen, de eene van de *van der Werff*, en de andere van de *Nassau*, die *Radja AKIL* moesten volgen. Deze vaartuigen kwamen

den 4den van hunnen togt terug, zij waren tot *straat Borang* opgedreven, maar hadden niets gevonden.

Den 8sten Junij lag het gezamenlijke eskader tusschen *straat Jarang* en het eilandje *Boeton*. De rivier is hier aan weerszijden bewoond; men zag evenwel geene woningen, omdat het volk hier van de aanplanting van rijst bestaat, waartoe zij *ladangs* aanleggen, zijnde ter beplanting schoongekapte plekken te midden der wildernis. Tijdens de vorige expeditie lag aan den ingang van *straat Jarang* een kampong, welke sedert door het volk zelf afgebrand was. De overige kampongs en gehuchten liggen meer binnenwaarts en tusschen het geboomte verscholen. Hier kwam de heer *Du Bois*, Assistent-Resident van de *Lampongs*, die gedurende deze expeditie bij de twee Palembangse vorsten geplaatst was, met den Sultan bij den bevelhebber aan boord, eenen inlander medebrengende, die met depêches voor den Generaal en den Soesoehoenang naar *Palembang* was geweest. Hij had deze plaats in den nacht tusschen den 6den en den 7den verlaten, en verhaalde, dat de aanwezigheid van den Soesoehoenang en den nieuwen Sultan bij de expeditie, daar nog maar aan enkelen bekend was, doordien de Sultan *BADAR OEDIN* zich alle moeite gaf, om zulks voor het volk geheim te houden; laatstgenoemde ging om den anderen dag de batterijen aan de *Peladjoe* en *Gombora* bezoeken, ten einde het volk aan te sporen om dapper te vechten, waartoe hij nu ook rijst en zout onder hetzelfde deed uitdeelen; de berigtgever had voorts nog te *Palembang* gehoord, dat acht stukken van de batterij aan de *Peladjoe* vernageld waren gevonden, en zulks zoude gedaan zijn door volk van den Pangerang *ADIPATTIE-TOEA*, broeder van den Soesoehoenang (!); eindelijk wist hij met genoegzame zekerheid te zeggen, dat de passage voor groote schepen bij het eiland *Salanama* afgepaald was. Hij werd dienzelfden dag andermaal met brieven naar *Palembang* afgezonden.

Nabij *Poeloe Semanding*, even boven de overblijfselen der in 1811 tegen de Engelschen opgeworpene batterijen gekomen zijnde, hoorde men daar in den nacht drie kanonschoten, welke later bleken seinschoten wegens de aannadering der vloot geweest te zijn.

Den 9den Junij droeg de Generaal aan den Luitenant-ter-Zee 1<sup>ste</sup> klasse *SCHEIDIUS*, kommanderende de schoener *Johanna*, het onderzoeken der beide vaarwaters, bewesten en beoosten *Salanama*, op. Bij de vorige expeditie had men gebruik gemaakt van het oostelijk vaarwater, de diepten van hetzelfde waren op de kaart bekend, en gaven alle reden om het berigt, betreffende de afsluiting van hetzelfde geloof te schenken; die van het westelijk vaarwater, daarentegen, waren noch op de kaart, noch aan iemand van de expeditie bekend. In den namiddag keerde de Luitenant *SCHEIDIUS* van zijnen togt terug, den Generaal het aangenaam berigt gevende, dat het oostelijk

vaarwater, wel is waar, afgepaald, maar het westelijke allezins gunstig was, als hebbende eene genoegzame diepte, en noch banken, noch palen, die de doorvaart der schepen zouden kunnen hinderen. Van deze passage onverwijld gebruik makende, dreef men door tot in het gezicht der vijandelijke batterijen. Het baart verwondering, dat BADAR-OEDIN, die overigens zooveel doorzigt en activiteit aan den dag heeft gelegd, dit vaarwater ongemoeid had gelaten.

In den nacht van den 9den op den 10den hoorde men weder een kanonschot van den vijand, dat voor BADAR-OEDIN het sein was van de aankomst der schepen voor de batterijen.

Den 10den Junij werkte men met de *van der Werff* circa  $\frac{1}{2}$  mijl nader naar de vijandelijke positie op. De Kapitein-Luitenant BACKER, Luitenant 1<sup>ste</sup> klasse SCHEIDUS en Luitenant 2<sup>de</sup> klasse LE JEUNE, gingen met de schoener *Johanna* terug, om de nog achterzijnde vaartuigen door het vaarwater van *Salanama* te leiden en hen zoodigt mogelijk te doen opsluiten. Met het doorkomen van den vloed passeerden zij allen dit vaarwater, en kwamen in de beste orde bij de vlooten anker, alleen was het fregat *Dageraad* nog achteruit.

Den 11den Junij begaf zich de Kapitein-ter-Zee LEWE VAN ADUARD met eenige officieren van boord, om de vijandelijke werken te verkennen; naauwelijks buiten de voorposten gekomen en met eenige kanonschoten begroet wordende, oordeelde hij het geraden terug te trekken; om 7 uur was de sloep weder aan boord. Men had waargenomen, dat vele arbeidslieden aan de palen in de rivier werkten, om hetwelk te beletten de Generaal eenige kanonschoten van de voorposten daarop liet doen, die ook het gewenschte gevolg hadden, doch niet onbeantwoord bleven. Dit waren de eerste hostiliteiten; tot dusver had de vijand zelfs nog geen' enkelen brander afgezonden.

De Generaal deed nu de groote schepen positie nemen onder den zuidwal, wyl dezelve van daar het gemakkelijkste hunne posten voor de batterijen konden bereiken.

Een Demang, in het gevolg van den Nieuwen Sultan behoorende, kwam den Generaal berigten, dat, niet verre van het bij *Salanama* ingehaide paalwerk, twee kanons van 12 @ in batterij stonden, en aldaar geplaatst waren, om het paalwerk, dat het oostelijk vaarwater afsloot, te bestrijken. De Generaal zond zijne Adjudanten, den Luitenant-ter-Zee 2<sup>de</sup> klasse LE JEUNE en den 2<sup>den</sup> Luitenant der artillerie VAN GEEN, met eene gewapende sloep derwaarts, die de kanons ter opgegevene plaatse vonden, bewaakt, zoo het scheen, door slechts twee man, welke bij de aannadering der sloep boschwaarts in de vlugt namen. De stukken werden aan boord van de *Nassau* gebragt en aldaar bevonden tot aan de tappen toe geladen te zijn. Het was terzelfder plaatse dat in 1819 de brik *Irene*, in den optogt, een zoo noodlottig schot ontving.

De Luitenant-Kolonel COCHUS, kommandant, en de heer VAN DER WIJCK, Kapitein der genie, begaven zich vóór den avond naar de voorposten, welke op 550 roeden van de vijandelijke werken lagen, om deze zooveel mogelijk te verkennen; ook de chef van den staf, de Kolonel DE LA FONTAINE was daarbij tegenwoordig. De werken van 1819 waren gebleven, doch naar het scheen merkelyk vermeerderd en verbeterd.

De bevelhebber gaf dezen dag de ondervolgende algemeene order uit:

« De Opperbevelhebber is voornemens binnen kort de vijandelijke batterijen te ataqueren: dag en uur zullen nader worden bepaald.»

« De Generaal-Majoor gelast voorloopig, dat door de bevelhebbers van de schepen en vaartuigen het volgende worde in acht genomen: »

« De schepen *Nassau*, *van der Werff*, *Ajax* en *Venus* zullen positie nemen in het front van de groote batterij aan de *Peladjoë*, zoo na mogelijk aan dezelve. De korvet *Zee-paard*, benevens de twee kielligters, tegen de palen voor de waterbatterij. »

« De twaalf kanonneerbooten, tot nog toe de voorposten uitgemaakt hebbende, zullen zich voor de batterij aan de *Gombora* in linie, digt aan elkander plaatsen, met last, om, ingeval er mogelijkheid bestaat om die batterij in de flank of van achteren aan te vallen, zulks dan te bewerkstelligen.»

« De *Sirene* en de *Zwaluw* zullen zich tusschen de koopvaarders, achter de zware schepen plaatsen, om zich daaren te kunnen begeven, waar zij door den Opperbevelhebber noodig geoordeeld zullen worden.»

« De brik *Johanna Elisabeth* zal zich plaatsen achter de *Sirene* en de *Zwaluw*, op eene geschikte distantie, om buiten het vuur te blijven en evenwel zooveel mogelijk zigtbaar te zijn van de vijandelijke batterijen.»

« De schoeners zullen zich plaatsen, midden in het vaarwater, tusschen en iets meer naar voren dan de koopvaarders, zijnde al de positiën duidelijkheidshalve op het nevensgaande plan (1) aangeduid.»

« De bewegingen der troepen zullen bij eene nadere order bepaald worden.»

« Men zal van de schepen zooveel doenlijk op de schietgaten der vijandelijke batterijen vuren, en vooral zal men attent wezen, of de eerste schoten goed aangebragt worden, om daarnaar het verder pointeren te regelen. Vooral vertrouwt de Opperbevelhebber dat er met bedaardheid en niet te hoog

(1) De plans van de ataquen van den 20sten en 21sten Junij, aan dit verhaal, met nog vele andere toegevoegd, hebben wij niet kunnen leveren, uithoofde der kosten.

« zal worden gevraagd, Men herinnere zich dat wij verre van  
« onze magazijnen verwijderd zijn, en derhalve met de muni-  
« tie spaarzaam moeten omgaan.»

« De Generaal-Majoor houdt zich wel verzekerd dat bij deze  
« gelegenheid officieren en manschappen, zoo van de zee- als  
« van de landmagt, zullen wedijveren om de overwinning te  
« behalen. Het Gouvernement stelt daarop het volste vertrou-  
« wen, en degenen die zich zullen onderscheiden, zullen aan  
« Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal worden bekend  
« gemaakt.»

« Hoezeer de Generaal-Majoor reeds alle blijken heeft van  
« de kunde en medewerking der respectieve scheepsbevelheb-  
« bers, van den ijver der overige officieren en van de goede  
« dispositie welke zoowel bij de zee- als landmagt heerscht,  
« heeft hij het nogtans niet ondienstig geoordeeld, bij deze ge-  
« legenheid eenige aanbevelingen te geven, welke voor de mees-  
« ten niet behoeven, doch bij sommigen, door het vuur der  
« jeugd en der ambitie, welligt over het hoofd zouden kunnen  
« worden gezien.»

« In de volbrenging van deze belangrijke expeditie, vertrouwt  
« de Opperbevelhebber dat de meeste liefde voor *Koning* en  
« *Vaderland*, de meeste eensgezindheid tusschen zee- en land-  
« magt en de meeste oud-Nederlandsche moed zullen worden  
« aan den dag gelegd.»

« Aan boord van Zr. M<sup>e</sup>. fregat *van der Werff*, den  
« 11den Junij 1821.»

« De Generaal-Majoor, Bevelhebber der  
« Palembangse expeditie,  
(was get.) DE KOCK.

Den 12den Junij kwamen eenige branders af, die door de  
sloepen der brandwacht vrij van de vijandelijke schepen geboeg-  
seerd werden. De Generaal inspecteerde de schepen *Ajax*,  
*Venus*, *Zwaluw*, *Sirene* en *het Zeepaard*, de equipagien  
door eene korte en hartelijke aanspraak, tot een echt Hollandsch  
gedrag opwekkende, welke allerwege met een *hoezee!* vol  
geestdrift beantwoord werd.

De zendeling, den 8sten Junij met brieven van den Gene-  
raal en den Soesoehoenang naar *Palembang* vertrokken, kwam  
heden terug, eenen zendeling van den Pangerang ADIPATTIE-  
TOEA medebrengende, die in last had, den Generaal te ver-  
zoeken, den aanval nog eenige dagen te willen uitstellen, wijl  
de partij, die in *Palembang* voor de Nederlanders was, daar-  
door veel zoude aanwinnen; de Pangerang liet tevens zeggen,  
dat hij gaarne zelf gekomen ware, maar daartoe te streng be-  
waakt werd. Het antwoord van den Generaal was, dat hij  
reeds drie dagen gewacht had, in de hoop dat de vrienden van  
den Soesoehoenang zouden komen opdagen, en nu nog wel een  
paar dagen geduld wilde oefenen, maar dan ook niet langer.

In den morgen van dezen dag waren de Kolonels BISCHOFF,  
DE LA FONTAINE, de Luitenant-Kolonels RIESZ en COCHUIS en  
de Kapitein VAN DER WIJCK, onder bedekking van een deta-  
chement flankeurs en pionniers, naar den oostwal gegaan,  
om, volgens de instructie van den Generaal en naar de ren-  
seignementen van eenigen uit het volk van den nieuwen Sul-  
tan, eenen weg naar de *Peladjoe*, en daar een terrein te zoe-  
ken, dat geschikt zoude zijn om de vijandelijke batterijen,  
gelijktijdig met den aanval in het front door de schepen,  
in den rug met infanterie te kunnen aanvallen, en om er  
eene batterij te plaatsen, die 's vijands batterijen en écharpe  
konde beschieten. Alhoewel deze verkenning en de daaruit  
voortgevloeide maatregelen niet het gewenschte gevolg hebben  
gehad, is toch een en ander op zich-zelf al te belangrijk, en  
verspreidt te veel licht over de moeilijkheden die eenen aan-  
val van de landzijde in den weg stonden, dan dat men de  
bijzonderheden daaromtrent niet met welgevallen vernemen  
zoude, zooals die zijn opgeteekend in het journaal der expeditie  
van den toenmaligen Luitenant-Kolonel en tegenwoordigen Ge-  
neraal-Majoor, kommandant van het Indisch leger, COCHUIS.

« Des morgens om 4  $\frac{1}{2}$  uur begaf ik mij met den Kapitein  
« VAN DER WIJCK aan boord van het fregat *van der Werff*,  
« alwaar de officieren tot de verkenning bestemd, zich zou-  
« den verzamelen. Ingevolge de berigten van inlanders, tot  
« het gevolg van den Sultan behoorende, werd er bepaald,  
« dat wij ons naar een aan hen bekend voetpad zouden be-  
« geven, dat ons naar *Peladjoe* moest voeren. Daar dit pad tegen-  
« over den zuidelijken uithoek van het eiland *Salanama* be-  
« gon, zakten wij met de sloepen en landingsbooten, waarin  
« zich de infanterie en pionniers bevonden, tot op deze  
« hoogte af. Hier zagen wij de plaats waar de twee kanons  
« gestaan hadden, die de palen, tusschen den regter rivier-  
« oever en het eiland *Salanama* geslagen, hadden moeten ver-  
« dedigen.»

« Zoodra al het volk ontscheept was, zonden wij de vaar-  
« tuigen terug, den Generaal kennisgevende dat ons voorne-  
« men was, nader aan de schepen terug te komen, alwaar  
« wij door een gewerschot het naaste oorlogsvaartuig sein  
« zouden geven, om ons met de sloepen te doen afhalen.»

« Wij sloegen eenen naauwen weg in, die de inlanders door  
« het bosch gekapt hadden; dezelve ging eindelijk te niet,  
« zoodat wij genoodzaakt waren er verder eenen door de pion-  
« niers te laten banen, aanvankelijk door kreupelhout, dat,  
« vervolgens meer opklarende, door dunne jonge boomen ver-  
« vangen werd, waarop moerassig, en hierachter weder hoo-  
« ger en met zwaarder geboomte bewassen land volgde; hier  
« vonden wij het voetspoor en den verschen drek van olifanten,  
« die er nog kort te voren geweest waren.»

« De omwegen die men telkens moest maken, om zware  
 « boomen te mijden, waren oorzaak dat het compas niet juist  
 « gevolgd konde worden. Omstreeks 8½ uur liet de Kapitein  
 « VAN DER WIJCK, die aan het hoofd der kolonne marcheerde,  
 « weten, dat hij een man in eenen boom bespeurd had, die  
 « op onze aannadering gevlugt was; iets verder kwamen wij  
 « aan eene woning, welke verlaten was en nog in den brand  
 « stond; de Kapitein VAN DER WIJCK herkende deze plaats  
 « voor dezelfde, waar hij bij zijne verkenning in 1819 was  
 « geweest. Hier eenigen tijd gerust en de manschappen ge-  
 « ten hebbende, zochten wij eene geschikte plaats om het hier  
 « langs stroomende beekje over te trekken, en deze iets hoo-  
 « gerop gevonden hebbende, vervolgden wij onze verkenning  
 « door eenen zeer moeilijken weg, tot aan eene beek, welke  
 « wij nader hoorden *Kroera-Lalang* te heeten. Van den oever  
 « van dit beekje bespeurden wij eene woning, als ook ladangs  
 « en eenen inlander in eenen boom, die daaruit afklom en op  
 « de vlugt ging; wij zonden een Palembangsche hoofd, ons door  
 « den nieuwen Sultan medegegeven, vooruit, om met de lie-  
 « den in de ladangs te spreken, en om hen alle vrees te be-  
 « nemen, ging alleen de Kapitein VAN DER WIJCK met dit  
 « hoofd mede; hierdoor aangemoedigd, kwamen vier menschen  
 « naar ons toe. Van hier trokken wij over de beek, zoo even  
 « genoemd, en kwamen in den kampong *Sinkoendor*, welke  
 « slechts zestien inwoners telde; deze lieden waren zeer onwe-  
 « lende, nogtans vernamen wij van hen, dat niet verre van  
 « hun verblijf een kampong was, waar een Pangerang woonde,  
 « die van de partij van BADAR-OEDIN was en zich nu met zijne  
 « familie te *Palembang* onthield; wij begaven ons derwaarts:  
 « de weinige inwoners schenen zeer armoedig te zijn; zij ver-  
 « zekerden ons dat zij wegens de zware leverantiën die men van  
 « hen gevorderd had, gebrek, zelfs aan de onmisbaarste levens-  
 « behoeften leden. Twee hunner namen wij als wegwijzers  
 « mede. Na een half uur eenen allermoeijelijksten weg gevolgd  
 « te hebben, kwamen wij aan de uitwatering van hetzelfde  
 « beekje *Kroera Lalang*, dat wij bij den kampong *Sinkoen-  
 « dor* verlaten hadden. Uit aanmerking van de vermoeidheid  
 « der manschappen, werd hier goedgevonden naar boord terug  
 « te keeren en den volgenden morgen de verkenning te her-  
 « vatten. Naar het zeggen onzer wegwijzers zou er een weg,  
 « digt langs den oever der *Soensang*, tot aan de uitwatering  
 « der *Peladjoe* loopen, mogt men zich zelfs vleijen met de  
 « hoop, van eene brug over die rivier te zullen vinden, in  
 « de nabijheid van het paalwerk, waarmede dezelve in de  
 « monding afgesloten is. Wij namen ons dus voor, des ande-  
 « deren daags wat hooger op aan land te gaan, en van het  
 « punt der ontscheeping eenen weg naar de *Peladjoe* te banen.  
 « Hierin overeengekomen zijnde, keerden officieren en man-

« schappen naar hunne schepen terug en werd het *rendez-vous*  
 « op 5 uur nadenmiddag aan boord van het vlagschip bepaald,  
 « om den Generaal verslag te doen van de bevindingen van de-  
 « zen, en van onze voornemens voor den volgenden dag. In stede  
 « van 50 man, zoude ons nu eene volle kompagnie infanterie  
 « vergezellen, om ons aanstonds te kunnen etabliseren, in-  
 « dien wij eene voordeelige positie mogten vinden; overigens  
 « zou de verkenning door dezelfde officieren met een gelijk  
 « getal pionniers als de afgeloopene, geschieden. In den avond  
 « ging ik met den Kolonel BISOEFF eene geschikte landings-  
 « plaats uitzoeken, welke wij vonden in een beekje, ter hoogte  
 « van de ankerplaats der hulk *Nassau*,» (Zie het punt *a* in  
 « het bovenaangehaalde plan.

« Den 15den, des morgens om 5 uur, waren alle voor de  
 « verkenning bestemde officieren en manschappen aan het be-  
 « paalde punt gereed om aan wal te stappen. De maan even  
 « te voren ondergegaan zijnde, bleven wij liggen om het dag-  
 « licht af te wachten. In dien tusschentijd zagen wij eenen  
 « brander de rivier afkomen, die uit verscheiden rakets zamen-  
 « gekoppeld was en niet werd aangestoken, voor hij tot nabij  
 « een der booten van de voorwacht gedreven was; de boot,  
 « zijnde die gekommandeerd door den Luitenant titulair STEF-  
 « FENS, liep groot gevaar van te verbranden, maar redde zich  
 « nog gelukkig door den kabel te kappen en met alle inspan-  
 « ning uit den weg te roeijen. De *Nassau* legde de rakets  
 « aanstonds ten anker, kapte de brandende gedeelten los en  
 « boegseerde die vrij van de schepen, dezelve vervolgens aan  
 « den stroom overlatende.»

« Om 5½ uur stapten wij aan wal en namen onzen weg  
 « landwaarts in, om het kreupelbosch te mijden; een moeras  
 « verpligte ons links aan te houden, en zoo voortkappende,  
 « kwamen wij, langs eenen moeilijken weg, op het punt *b*;  
 « hier vonden wij een smal voetpad, hetwelk door de gidsen  
 « herkend werd voor het regte om aan de *Peladjoe* uit te ko-  
 « men; op het punt *c* verlieten wij dit spoor, omdat een tweede  
 « wegwijzer, die eerst kortelings uit *Palembang* gedeserteerd  
 « was, de hooge boomen aan de *Peladjoe* staande, meende  
 « te herkennen; verder met omzigtigheid voortgaande, kwamen  
 « wij, ongeveer 100 roeden voorwaarts van de voorposten on-  
 « zer schepen, aan den oever van den *Soensang* uit. Van  
 « uit dit punt, konden wij de batterijen van de *Gombora* in  
 « haar geheel verkennen: voor zooveel men zien konde, had-  
 « den zij zeventien embrasures; derzelver constructie is op de  
 « schets aangewezen, waaruit men zien zal dat ze zeer doel-  
 « matig voor de defensie aangelegd zijn. Hier stonden ons nu  
 « twee wegen open: de eene langs den oever der *Soensang*,  
 « de andere binnenwaarts door. De eerste was slecht, moest  
 « veel arbeidskosten om in bruikbaren staat gebragt te wor-

« den en stelde ons ligtelijk aan ontdekking, en dus aan  
« het vuur der batterijen bloot, waarom besloten werd  
« tot in *c* terug te keeren, en van daar onzen weg Z. W.,  
« zooveel mogelijk lijnrecht, naar de *Peladjoe* voort te zet-  
« ten.»

« Deze weg was zeer moeilijk, bijna altijd door laag en  
« moerassig land, dat hier en daar met zwaar geboomte be-  
« groeid was, loopende; eindelijk kwamen wij aan een beekje  
« met helder water, en deszelfs twee armen overgetrokken  
« zijnde, ontdekten wij van uit eenen vrij hoogen boom de  
« rivier en de batterijen *Peladjoe*. De zon reeds haar hoogste  
« punt bereikt en de manschappen eenen vermoeijenden weg  
« afgelegd hebbende, deed men hier rusten en eenig voedsel  
« gebruiken. Een uur gerust hebbende, naderden wij met veel  
« behoedzaamheid de rivier, aan welker oever wij, zonder be-  
« merkt te zijn, uitkwamen op het punt *d*. De oevers zijn  
« te dier plaatse aan weerszijden hoog, en in de rivier ligt  
« eene bank, die vermoedelijk het eilandje is, waarvan ons  
« de inlanders gesproken hebben; de rivier zal eene breedte  
« hebben van om en nabij 40 roeden. Op geen 15 passen van  
« ons, roeiden schuitjes voorbij, waarvan de opvarenden niet  
« het minste vermoeden omtrent onze nabijheid hadden. Van  
« hier konden de batterijen aan de *Peladjoe* en *Gombora* ge-  
« heel overzien worden. Die van de *Gombora* vertoonen zich  
« juist als uit het punt aan den oever nabij *c*; alleen schijnt  
« het van hier, als waren de batterijen van achteren met pa-  
« lissaden gesloten en als stonden daar binnen vele bamboe-  
« zen woningen; doch aan die van de *Peladjoe* ontwaarden  
« wij, dat de lange face van 19 stukken, naar den kant van  
« deze rivier, van eene flank van vier stukken voorzien is,  
« aan de voorzijde van welke de palen staan, die de rivier  
« afsluiten; een tweede paalwerk schijnt te moeten dienen om  
« de tusschenbeide liggende prauwen te bewaren. Achter  
« de *Peladjoe-batterijen* staan verscheiden groote bamboezen  
« huizen, en de batterijen zelve zijn van achteren met eene pa-  
« lissadering gesloten, die zoowel tot verdediging als *barrière*  
« tegen het wegloupen der bezetting schijnt te moeten dienen.  
« Om de batterijen nog naauwkeuriger te kunnen opnemen,  
« begaven wij ons van het punt *d* naar *c*, juist tegenover de  
« schuiten welke tusschen de twee afpalingen liggen: men kon  
« het volk hier duidelijk hooren spreken en alle bewegingen  
« bespeuren; door de stilte en gerustheid, die overal heerschte,  
« konden wij gerust zijn, dat de vijand van onze tegenwoor-  
« digheid niet de minste kennis droeg. In *d* waren wij reeds  
« te ver vooruitgegaan om de lange face te kunnen enfileren,  
« en dit naar gissing nagenoeg 70 roeden. De flank, vrij hoog  
« zijnde, maakt het enfileren moeilijk. De noodige opnemin-  
« gen met het compas gedaan hebbende, namen wij den terug-

« marsch aan, voornemens zijnde eenen weg nader langs den  
« oever der rivier op te sporen.»

« In het laatste gedeelte van den terugtogt, gaande van *g*  
« naar *a*, werden wij door de onvoorzigtigheid van eenige  
« soldaten, die aan de rivier water gingen halen, ontdekt en  
« met drie kanonschoten begroet, welke zonder uitwerking  
« waren. De troepen weder aan boord bezorgd zijnde, vervoeg-  
« den wij ons bij den Generaal, om van onze verrigtingen verslag  
« te doen en tevens, als ons gevoelen op te geven, dat wel de  
« pontjes (kleine vierkante schuitjes, welke ten getale van 16 bij  
« de expeditie voorhanden waren), doch geen zwaarder geschut  
« dan van 3  $\text{C}$ , over land naar de *Peladjoe* vervoerd zouden kun-  
« nen worden. De Generaal belastte ons den volgenden morgen  
« terug te komen, om nader over een en ander te spreken.» —  
Tot zoover het journaal van den Luitenant-Kolonel Cochius.

Gelijktijdig met de verkenning van den landweg naar de  
*Peladjoe*, had de Generaal ook het vaarwater in de nabijheid  
der vijandelijke batterijen doen opnemen, om de positiën der  
schepen voor het aanstaande gevecht met juistheid te kunnen  
bepalen. Te dien einde waren de Luitenants-ter-Zee der 2<sup>de</sup>  
klasse LE JEUNE en WILLINK, ieder met eene oorlogssloep,  
in den nacht van den 12den op den 13den Junij, de voor-  
posten voorbij geroeid: de Luitenant WILLINK nam zijnen  
weg van de punt der *Peladjoe* af, digt langs het paalwerk,  
en vond ter plaatse, waar de groote schepen moesten komen  
te liggen, 4 tot 5 vadem water; de Luitenant LE JEUNE vond,  
van de punt der *Gombora* naar de waterbatterij overstekende,  
eene bank, welker uiterste punt naar gissing dwars van de  
kleine waterbatterij moest gelegen zijn en waarop slechts één  
vadem water stond; bij het paalwerk, vóór de groote water-  
batterij, vond hij 5 en zelfs  $5\frac{1}{2}$  vadem; het paalwerk scheen  
daar in verscheidene rijen en ongelijk hoog ingeheid te zijn; de  
duisternis belette er met de sloep tusschen door te dringen; meer  
naar de groote batterij toe, werd het water allengskens dieper, tot  
4 en  $4\frac{1}{2}$  vadem. Beide deze officieren hadden achterevolgens vier  
vijandelijke prauwen ontmoet, welke in stilte wegroeiden. De  
Generaal was zeer voldaan over de belangrijke inlichtingen die  
hij van deze jonge officieren had verkregen, welke zich van  
hunne taak met evenveel beleid als moed gekweten hadden.

Terwijl deze opname gedaan werd, zond de vijand zeven  
branders af, waarvan slechts één goed in brand geraakte, maar  
als naar gewoonte door onze schepen onschadelijk gemaakt werd.

In het etmaal van den 13den ordonneerde de Generaal van  
tijd tot tijd eenige kanonschoten op het paalwerk, om de zich  
vertoonende werklieden te verjagen. De vijand liet deze sche-  
ten niet onbeantwoord.

Den 14den Junij zag men dat de waterbatterij twee stukken  
ontvangen had.

In den namiddag liet de Generaal den kielligter n<sup>o</sup>. 1 tot voor de voorposten halen, om deszelfs worpgeschut tegen de batterij te beproeven; hij wierp drie bommen, waarvan er één binnen de vijandelijke werken sprong, en keerde daarna op zijnen vorigen post terug. Bij het omzwaaijen voor den vloed, maakte de hulk *Nassau*, met toestemming van den Generaal, een hevig vuur tegen de batterij, en de terzelfder tijd vooruitgehaald hebbende kielligter n<sup>o</sup>. 1, wierp zeven bommen, waarvan vijf in de batterijen troffen.

De Generaal van de vijf hoofd-officieren, welke den weg naar de *Peladjoe* verkend hadden, verstaan hebbende, dat zich een goed terrein aan den oever dier rivier, tegenover de flank der *Peladjoe-batterij*, aanbood, om er eene kanonnen mortier-batterij op te rigten, ten einde die batterij in de lengte te beschieten en te bewerpen; dat de infanterie daar ter plaatse de rivier zoude kunnen oversteken, om de van achteren slechts met eene palissadering gesloten batterijen, in den rug aan te grijpen; dat de infanterie, met al hetgeen zij voor zich noodig had, den marsch naar de *Peladjoe* in éénen dag konde volbrengen; maar dat, om de kanons van 12  $\bar{u}$  en de mortieren daar te brengen, vijf à zes dagen en een groot getal handlangers vereischt werden, terwijl uit de opgaven van deskundige inlanders bleek, dat, om eene zekere magt, met ligte vaartuigen, door de rivieren *Kombang*, *Moeara-Sading* en de *Peladjoe*, ter verlangder plaatse te brengen, omstreeks tien dagen noodig zouden zijn, — zoo oordeelde hoogstdezelve, dat in ieder geval te veel tijds verloren zoude gaan, terwijl daarenboven geene Koelies voor het vervoer van het zwaar geschut voorhanden waren. Daar het den Generaal voorts voorkwam, dat de vertooning eener massa infanterie den meesten indruk op den vijand zoude maken, besloot dezelve den Kolonel BISCHOFF, met 500 man infanterie, den Luitenant-Kolonel RIESZ, met vier handmortieren en 50 kanonnières, en den Luitenant-Kolonel COCHUIS, met de pionniers, over den nu reeds eenigzins gebaanden landweg naar de *Peladjoe* te zenden, om, terzelfder tijd als de schepen de batterijen in het front zouden attaqueren, de rivier over te trekken en den vijand in den rug aan te tasten.

Ten gevolge der aankomst van het fregat *Dageraad* (waarop zich de Luitenant-Kolonel, civiel en militair kommandant van *Banka*, KEER, bevond) gaf de Generaal de ondervolgende order, met opzigt tot de positiën door de schepen voor het gevecht te nemen:

« In aanmerking genomen hebbende, dat door het arrivement van Z<sup>r</sup>. M<sup>o</sup>. fregat *Dageraad*, Kapitein-Luitenant TIEMAN, in de order van den 11den dezer eenige verandering noodzakelijk geworden is, ten einde tegen de vijandelijke batterijen het meeste nut van de thans voorhanden zijnde zware stukken te verkrijgen, gelast de ondergeteekende mits deze:

« 1<sup>o</sup>. De *Dageraad* zal in linie van bataille de positie nemen, welke was aangewezen aan de korvetten *Ajax* en *Venus*.»

« 2<sup>o</sup>. Deze beide korvetten zullen, achter de schepen die in linie liggen, zoodanig positie nemen als het terrein zal toelaten, en zich gereed houden, om op het eerste sein, of de eerste order, zich daar te begeven, waar versterking zal noodig zijn.»

« 3<sup>o</sup>. Zoodra de schepen *Nassau*, van der *Werff* en *Dageraad* naar derzelve positiën zullen opwerken, zullen van de *Ajax*, *Venus*, *Sirene* en *Zwaluwe*, zoovele sloepen naar voren worden gezonden, als disponibel kunnen worden gesteld; deze sloepen zullen de brandende rakets moeten afvoeren, welke de vijand waarschijnlijk bij onze aannadering zal laten afzakken; in ieder der sloepen zal één Officier en één Kadet moeten zijn, zullende de Luitenant-ter-Zee 1<sup>ste</sup> klasse Buys, de algemeene directie over deze operatie op zich nemen, en zich bij den Opperbevelhebber begeven, met de sloepen, welke tot voormelde dienst niet meer noodig zullen zijn.»

« 4<sup>o</sup>. De diepten nabij de waterbatterij, sedert het geven der vorige order, nader opgenomen zijnde, zoo wordt nog gelast, dat de korvet *Zeepaard* niet tusschen de twee kiel-ligters, maar ten oosten derzelve zal post vatten. De kiel-ligter n<sup>o</sup>. 1 zal in het midden liggen en den vijand deszelfs stuurboord-batterij aanbieden, om ook met het worpgeschut op de oostelijke batterijen te kunnen ageren; de kielligter n<sup>o</sup>. 2 zal daarentegen zijne bakboordsbatterij voor den vijand brengen, om met den mortier in de batterij *Gombora* te kunnen werpen.»

« 5<sup>o</sup>. De kommandant der schepen en vaartuigen zal deze order algemeen bekend maken en tot de uitvoering daarvan de noodige bevelen geven.»

« Aan boord van Z<sup>r</sup>. M<sup>o</sup>. fregat van der *Werff*, den 13den Junij 1821.»

« De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber

« der Palembangse expeditie, »

(was get.)

DE KOCK.

Voorts deed de Generaal de verzwakte equipage van het *Zeepaard* uit die van de *Sirene* aanvullen en de equipage van de *Zwaluwe* de noodige matrozen voor de landingsbooten afzonderen.

De landingsplaats opgeruimd, een gedeelte van den weg naar de *Peladjoe* voor de derwaarts bestemde expeditie bruikbaar gemaakt en de noodige voorzorg met betrekking tot levensmiddelen en verdere benoodigdheden genomen zijnde, ont-scheepte de Kolonel BISCHOFF den 16den Junij met de troepen onder zijne bevelen gesteld. Aan hem waren nader nog toegevoegd, de Kolonel DE LA FONTAINE en de Luitenant-Kolonel TAETS VAN AMERONGEN, beiden van den generalen staf.

De Generaal kwam zelf aan de landingsplaats, om bij den afmarsch dezer expeditie tegenwoordig te zijn, en betuigde zijne tevredenheid over den ijver, die ieder in het werk stelde om de bestaande beletselen te overwinnen. Naar boord terugkeerende, inspecteerde de Generaal het fregat *Dageraad*, deszelfs equipage, in weinige, doch levendige woorden, de pligten voor oogen houdende, die zij binnen kort geroepen zoude zijn te vervullen; even als dit op de overige schepen het geval geweest was, had de Generaal ook hier het genoeg, den besten wil en de grootste geestdrift in ieders oog te lezen.

Om het schip *de Admiraal Buyskes* geheel beschikbaar te hebben tot de ontvangst van gekwetsten, werd het schip *de Jessy* met de zieken naar *Muntok* gezonden; de Generaal stelde dit schip wijders, op voordragt van den Luitenant-Kolonel KEER, civiel en militair kommandant van *Banka*, ter beschikking van den fungerenden Resident aldaar, tot den overvoer van vivres naar de mijn-districten.

Het bevel over de vaartuigen, om bij den aanval in het front der batterijen eene landing te bewerkstelligen, werd dien dag, bij eene order van den Generaal, opgedragen aan den Luitenant-ter-Zee der 1<sup>ste</sup> klasse OLIVE, gelijk dat over de daartoe bestemde troepen, aan den Luitenant-Kolonel KEER, en dat over de twee kielligters, aan den Luitenant-ter-Zee der 2<sup>de</sup> klasse LE JEUNE.

Om de aandacht des vijands af te leiden van de beweging, welke onder bevel van den Kolonel BISCHOFF uitgevoerd werd, gaf de Generaal last, dat de hulk *Nassau*, bij stil water of het inkomen van den vloed, dwarshalen en gedurende eenigen tijd de batterijen beschieten zoude, en dat in den nacht de vaartuigen der voorhoede eveneens zouden handelen. Van de zijde des vijands eenige schoten met lilla's en klein geweer op onze over land marcherende troepen en op de voorposten onzer schepen gedaan wordende, werd zulks van de laatsten met geschut en klein geweer beantwoord; één matroos op de naast aan den wal liggende boot, werd bij die gelegenheid gewond.

De Generaal maakte bij dagorder bekend, dat de aanval op de batterijen door de gezamenlijke expeditie, ingevolge de vroeger gegevene voorschriften, des anderen daags, zijnde den 17den Junij, zoude plaats hebben.

Het transportschip *Emerentia* kwam heden met vivres bij de expeditie aan.

Om 3 uur in den namiddag, ontving de Generaal berigt van den Kolonel BISCHOFF, dat hij om 12 ure voor de *Peladjoe* was aangekomen; maar om redenen, die nader zullen blijken, raadzaam geoordeeld had, de rivier niet over te trekken, vóór en aler de aanval met de schepen een begin genomen zoude hebben. De Generaal antwoordde daarop, ten volle op het beleid

van den Kolonel te vertrouwen, en het zelfs aan hem over te laten, om naar de schepen terug te keeren, indien hij dit geraden mogt oordeelen.

Den 17den Junij ontving de Generaal des morgens om half vijf berigt, dat de Kolonel BISCHOFF den terugmarsch had aangenomen. Om acht uur waren al de troepen weder aan boord hunner schepen. Op last van den Bevelhebber werd aan ieder Europeesch onder-officier en soldaat eene halve flesch wijn uitgedeeld.

Ongunstige wind en het niet opkomen van den vloed, voor des avonds 7 ure, waren de oorzaken die den aanval met de schepen dezen dag verhinderden.

Wij nemen, om de bijzonderheden van den togt van den Kolonel BISCHOFF te kennen, het verhaal daarvan uit het journaal van den Generaal, toen Luitenant-Kolonel, COCHRUS over.

« Den 16den Junij werden de officieren en manschappen, « die den togt naar de *Peladjoe* zouden doen, des morgens « om 3 uur op de sloepen ingescheept; om 4 uur waren de « detachementen op de landingsplaats aan wal, en nadat de « inlandsche zeevarenden ook waren aangekomen, die in tien « pontjes, ingerigt om ieder 8 man te kunnen overbrengen, « de handmortieren, de munitien en de vivres moesten dra- « gen, werd om 5 uur de marsch naar de *Peladjoe* begonnen.»

« De voorhoede bestond uit 25 man van het 18<sup>de</sup> regiment « infanterie; daarachter volgden 50 pionniers, om den weg te « verbreedden, vervolgens eene compagnie flankeurs, tot dek- « king der pionniers, nu de massa infanterie; hierna de pont- « jes, de handmortieren, de munitie en de bagage; terwijl « de achterwacht uitgemaakt werd door 50 mariniers, onder « de bevelen van den Kapitein GEORGE, Adjudant bij den be- « velhebber.»

« De marsch was zeer voorspoedig: de vijand ontdekte ons « eerst, toen wij tot op 50 roeden van de *Peladjoe* genaderd « waren, als wanneer hij eenige kanonschoten op ons loste, « die alle te hoog gepointeerd waren. De vijand had ons wel « verwacht; dit werd daardoor bevestigd, dat sedert ons voor- « gaand bezoek, op het terrein, dat voor ons oogmerk het « geschiktste was, alle boomen weggekapt waren. Wij plaat- « sten ons nabij de *Peladjoe*, achter eenig houtgewas, in po- « sitie, en naderden vervolgens met de grootste behoedzaam- « heid zooveel mogelijk de rivier; waarop wij twaalf inland- « sche prauwen ontwaarden, die ons toeschenen zonder ver- « dediging te zijn; een der inlanders, die ons vergezelden, « herkende ze echter voor gewapende Boegineesche prauwen, « en nauwelijks hadden zij ons ook bemerkt, of zij openden « een vrij levendig vuur op ons, zoo het scheen uit kanons « van 5 @ en uit lilla's. Om 2 uur begon dit vuur, het werd « zoo goed gedirigeerd, dat de Kolonel BISCHOFF geraden oor-



« deelde, wat hooger op, langs de rivier te marcheren, het-  
 « welk om 5½ uur geschiedde. Hier stelden wij ons nu  
 « op een, hoezeer min voordeelig, toch het beste, terrein daar-  
 « omstreeks, in quarré, de artillerie en dragers in het mid-  
 « den nemende. De vijand ging voort ons van tijd tot tijd  
 « te beschieten, en daar wij nog niets tegen hem onderno-  
 « men hadden, volgde hij met een gedeelte zijner vaartuigen,  
 « en zond zelfs volk aan wal, dat tot dicht bij onze voor-  
 « posten kwam; ook ontvingen wij kogels van een vrij groot  
 « kaliber, van de *Peladjoe-battery* komende; doch de stand-  
 « plaats der stukken, waaruit dezelve ons toegezonden werden,  
 « konden wij niet ontdekken. De Kolonel Bischoff zond vijf-  
 « tig scherpschutters van het 18<sup>de</sup> regiment langs den oever  
 « der rivier vooruit, met last, om de gelande tirailleurs en  
 « de ons incommoderende prauwen te verjagen; aan eene daar-  
 « toe voordeelig gelegen hoogte gekomen, begonnen zij hun  
 « vuur, dat van de prauwen levendig met lilla's en klein geweer  
 « beantwoord werd; het was alleen ten gevolge van eenige  
 « welaangebragte worpen uit de handmortieren, dat zij naar  
 « den linkeroever der rivier terugtrokken; van hier bleven  
 « zij hun vuur voortzetten. In het begin der vijandelijke-  
 « den waren de meeste schoten op het quarré gerigt, en bij  
 « die gelegenheid bekwamen wij drie gewonden, doch hadden  
 « overigens het geluk dat niemand daarin meer getroffen  
 « werd, wyl het vijandelijk vuur eene andere rigting be-  
 « kwam, zoodra de scherpschutters zich op zekeren afstand  
 « langs den oever verwijderd hadden. De vijand op de prau-  
 « wen, had al spoedig ingezien dat het ons aan artillerie man-  
 « gelde om hem kwaad te kunnen doen; hij beantwoordde  
 « dus het vuur onzer scherpschutters bij voortdoring met na-  
 « druk, en werd daarin ondersteund door de stukken welke  
 « voor ons verborgen waren; twee scherpschutters werden hier-  
 « door gekwetst, waarvan de een doodelijk. Des avonds om  
 « 6 ure rukten de scherpschutters in, en van toen af hield het  
 « vuur van weerskanten op.»

(Het vervolg hierna.)

## HET OPSTANGEN.

*Belangrijkheid eener goede opstanging.* Het goede opstangen is voor iederen ruiter, doch vooral voor den krijgsman van het grootste belang, omdat hij in alle omstandigheden meester van zijn paard moet zijn, hetgeen onmogelijk is, indien hetzelfde slecht opgestand is. Niettegenstaande iedereen hiervan overtuigd is, laat dit punt echter, over het algemeen, nog veel te wenschen over; het schijnt ons toe voor groote verbeteringen vatbaar te zijn.

*Dwalingen welke omtrent de samenstelling der stangen nog bestaan.* De menigvuldige soorten van stangen, welke men aan-

treft, doen zien, hoe weinig men het nog eens is omtrent de beste inrigting aan dit werktuig te geven. Dit was een natuurlijk gevolg van de ondoelmatige en ruwe wijze, waarop men bij het afrigten of berijden te werk ging; men wilde het paard stand en gangen doen aannemen, waartoe het niet voorbereid en waarin het dus niet dan door geweld te brengen was. De inspanning welke deze behandeling vereischte, alsmede de onbekwaamheid van eene menigte ruiters, deden gedurig naar nieuwe soorten van stangen omzien, om zich door dit middel het werk te verligten of zijne onkunde te gemoet te komen, en van daar die menigte bestaande martelende en verschillende soorten van mondstukken, scharen en kinketenen. Men werd hier nog meer in bevestigd, daar werkelijk vele paarden die niet goedgingen, bij het veranderen van stang, door het vreemde gevoel de eerste dagen beter gingen, doch weldra, hieraan gewoon zijnde, de vorige gebrekkige houding weder aannamen of zich onwillig betoonden.

*De reden waarom men in sommige dwalingen bleef volharden en de samenstelling der stang weinig verbeterd werd,* is, dat wij met alle schrijvers, die dit onderwerp behandelden, de grondbeginselen van elkander overgenomen hebben, evenals men gewoon is een familie-naam over te nemen, dat is: zonder door proeven te onderzoeken, of de aangehaalde grondbeginselen werkelijk goed zijn.

*Dwalingen omtrent de gedaanten van het mondstuk.* De meeste dwalingen en het grootste verschil van denkbeelden, heerschten omtrent den vorm van het mondstuk; terwijl er toch slechts één vorm kan bestaan, die werkelijk de beste en doelmatigste is.

Past men al deze soorten van stangen in den mond van het paard, en vergelijkt men de inrigting van beiden, dan ziet men, dat vele stangen eene onaangename werking voor het paard moeten hebben.

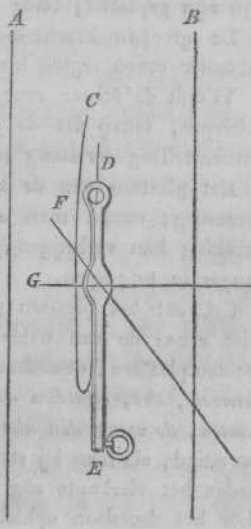
*Eene der voornaamste dwalingen* omtrent de zoogenaamde poortstangen, welke verreweg het grootste gedeelte uitmaken (waaruit afgeleid zoude kunnen worden, dat men het eens is omtrent de noodzakelijkheid dat de tong eene vrije speling behoudt en niet te veel bekneld wordt) is, dat men in het denkbeeld verkeert, dat de tong door deze stang niet of weinig gekneld wordt.

Slaat men nu aandachtig de werking van de stang in den mond van het paard gade, dan ziet men dat weinige of geene aan het doel beantwoorden.

- A. De bovenkaak.
- B. De benedenkaak.
- C. De tong.
- D. De lagen.
- E. Rigting der scharen als de stang niet werkt.
- F. Rigting der scharen als de stang zijne volle kracht uitoefent.
- G. Rigting der scharen als de stang doorslaat.

Daar nu de tong loodregt hangt, moet de poort om dezelve door te laten, natuurlijkerwijze, horizontaal geplaatst zijn, en de noodige ruimte hebben om dezelve gedeeltelijk te bevatten, ten einde eene te groote drukking voor te komen.

Bij de mondstukken die onbeweeglijk in de scharen bevestigd zijn, loopen de



poorten evenwijdig met de tong, komen bij de werking in eene schuinsche rigting met dezelve, en krijgen eerst den horizontalen stand als de stang doorslaat.

De tong wordt dus steeds bij de werking, in weerwil dezer poorten gekneld, hetgeen bij slechtgemaakte stangen pijnlijk voor de paarden moet zijn; zij trekken dan ook dikwijls de tong onder het mondstuk weg, en plaatsen haar buiten den mond, vooral indien het mondstuk eenige scherpe randen heeft.

Opdat nu de tongvrijheid werkelijk geheel aan haar doel zoude beantwoorden, en de tong geheel door de tongvrijheid zoude kunnen gestoken worden, diende dezelve bij de werking der stang loodrecht op de scharen te staan, hetgeen niet anders kan verkregen worden dan door dezelve, evenals die van *Secundo*, onder een hoek van 90 graden te doen bewegen.

De tweede dwaling is, dat men gelooft, dat hoe grooter de tongvrijheid is, de stang des te meer op de lagen werkt. Is de tongvrijheid te groot, dan omvat zij de lagen en drukt in het midden tot op de tong neder.

Dwalingen omtrent de gedaante der scharen. Omtrent den vorm en de afmetingen der scharen, heeft ook zeer veel verschil bestaan. Men vindt bovenscharen met vierkante en met ronde oogen. De vierkante oogen moesten dienen om het doorslaan der stang, met behulp van vierkante dikke bakstukken-stooten te verhinderen!! Dit stond gelijk met een hefboom die men vastbond om zijne werking te belemmeren.

De ronde oogen verdienen thans overal en met regt de voorkeur.

De onderscharen zijn regt of krom; sommige voorstanders van de regte scharen beweren, dat deze meer kracht uitoefenen, hetgeen eene dwaling is, vermits de regte en kromme hefboomen dezelfde kracht uitoefenen, mits de uiteinden in eene en dezelfde regte lijn gelegen zijn; ze zijn eenvoudiger, dit is het eenige voordeel, doch hebben daarentegen het nadeel dat het paard de scharen kan vatten.

De vorm der kromme scharen is zeer verschillend, en schijnt meer zamengesteld om aan den smaak te voldoen, dan om aan het doel te beantwoorden, namelijk, om het paard te beletten de scharen met de lippen aan te vatten.

Ook vindt men beneden-scharen die voor en ook achter de loodlijn zijn geplaatst; beide is even onnoodig.

De grootste kracht die aan de scharen kan gegeven worden, is onder eenen regten hoek.

Wordt de schaar voor de loodlijn geplaatst, dan wordt de hoek scherper, tenzij dat de stang doorsloeg; iets dat bij eene goede samenstelling der stang geen plaats kan hebben.

Het plaatsen van de benedenschaar achter de loodlijn is even onnoodig, omdat men met de gewone stangen dezelfde zachtere werking kan verkrijgen, door de kinketen één of twee schakels langer in te gespen.

Omtrent het plaatsen van de kinketenhaak was men het ook niet eens: de een wilde dezelve in hetzelfde oog als de stang-stooten plaatsen, de andere wilde dezelve lager hebben. Sommigen beweren, dat, bijaldien de haak in hetzelfde oog was als de stang-stooten, de stang dan niet doorsloeg. Men werd in deze dwaling bevestigd, als men bij stangen die doorsloegen, de haak, die beneden het vierkante oog geplaatst was, in hetzelfde plaatste, waardoor het doorslaan ophield. Men had nu den goeden afstand ge-

vonden, die van het werkingspunt der stang tot aan het steunpunt moet bestaan, waardoor het doorslaan belet wordt, en geenszins omdat de haken en stooten in hetzelfde oog waren.

Bij ronde oogen zijn de haken altijd in hetzelfde oog als de stooten, doch bij vierkante oogen niet.

Meet men nu den afstand in beide gevallen, van de stooten tot aan de haken, dan zal dit geen of zeer weinig verschil opleveren.

*Secundo* is, wat de werking der scharen als hefboom aangaat, van een geheel valsch grondbeginsel uitgegaan, hetgeen noodzakelijkerwijs eenen slechten invloed op zijne stellingen moest hebben.

Hij beweert dat de stang een hefboom van twee armen is, dat de bovenscharen eene oprigtende, en de benedenscharen eene bijbrengende werking uitoefenen; van daar alle zijne verkeerde afmetingen van de scharen die hij gegeven heeft.

De stang is niets anders dan een eenarmige hefboom, die de massa (het hoofd) in dezelfde rigting als den hefboom (de scharen) voortbeweegt. Bij het begin dezer teugelwerking, gaan wel de bovenscharen vooruit, en de onderste achteruit, maar zoodra de kinketen gespannen is, begint eerst de werking van den hefboom en dan houdt het vooruitgaan der bovenscharen op; het hoofd en de scharen naderen dan de borst.

Zijn N<sup>o</sup>. , *pour relever la tête*, hadden ook de boven- en benedenscharen bijna even lang om het hoofd op te rigten; men schreef nu aan deze afmetingen der scharen toe, hetgeen door de scherpwerkende kinketen verkregen wordt; inderdaad was de bijbrengende werking niet zeer groot, terwijl de pijnlijke drukking der kinketen, het hoofd natuurlijk min of meer deed oprigten.

Een tweede hoofdgebrek in zijn systema is, dat het hoofdzakelijk op den mond berust, en de bouworde, alsmede de afrigtingskunst weinig of niet in aanmerking genomen is; hij scheen eene gebrekkige afrigtingskunst door zijne verschillende soorten van stangen te willen vergoeden.

Door het voordeel, dat door de beweegbaarheid van het mondstuk werd verkregen, viel men in het nadeel dat het draaijen der scharen eene al te naauwkeurige teugelwerking vereischte, om eene scheeve hoofdstelling voor te komen.

Dit gebrek is door sommige officieren verholpen, door de scharen van onderen met eenen ijzeren beugel te vereenigen; hierdoor is dus eene werkelijke verbetering aangebragt.

Om het doorslaan te beletten werden ook verschillende middelen aangegeven; sommigen wilde zulks zelfs beletten door den neusriem aan te halen!!!

De kinketens hebben ook verschillende gedaanten: men heeft platte, ronde, ja zelfs, zooals bij *Secundo*, rekbare en hoekige kinketens, waaruit men wel kan opmaken dat derzelver doel en werking aan velen niet zeer duidelijk was.

Door het paard eene scherphoekige kinketen aan te doen, moet het wel den neus in den wind steken, terwijl de rekbare kinketens het doorslaan bijzonder moeten bevorderen.

*Algemeene grondregels waarop de samenstelling der stang berust.* Om te bepalen welke de doelmatigste stang is, moet men beginnen te onderzoeken: 1<sup>o</sup>. Het doel van de stang en de werking welke zij moet uitoefenen; 2<sup>o</sup>. de eigenschappen welke eene stang moet hebben; 3<sup>o</sup>. de plaats waar de stang in den mond moet liggen en werken; en 4<sup>o</sup>. de wijze waarop de werking van de stang in den mond van het paard plaats heeft.

*Het doel.* De stang is een werktuig, dat in den mond van het

paard geplaatst, den ruiter in staat moet stellen, het paard door het aanwenden van eene zekere hoeveelheid kracht, aan zijnen wil te onderwerpen, zonder dat zulks de minste aanleiding tot weerspanning geeft.

Werken de teugels gelijkmatig, dan moet het hoofd bijgebracht en het paard ingehouden worden; werken de teugels eenzijdig, dan moet het hoofd regts of links gesteld en het paard tot den zijgang of de wending ingeleid worden.

*Eigenschappen eener goede stang.* Voor eene doelmatige werking wordt vereischt, dat de stang spelend, doch tevens krachtig, maar nimmer pijnlijk werkt.

*De stang moet spelend werken,* ten einde het paard den dwang of last, dien het door het gebit ondervindt, zoo aangenaam mogelijk te maken en tot het afkwauwen uit te noodigen; zij moet de lagen niet onophoudelijk drukken, en alzoo eene kortstondige gevoelloosheid voorkomen.

*De stang moet krachtig, doch niet pijnlijk werken,* ten einde het paard te doen gehoorzamen, zonder het eenige aanleiding tot weerspanning te geven.

Met het hoofd slaan, op de stang boren, achter de teugels blijven, zich encapuchonneren, steigeren, met den ruiter doorgaan, zijn de gewone gevolgen van eene pijnlijk werkende stang.

Behalve bovengemelde eigenschappen, moet eene stang eenvoudig en sterk zijn, ten einde gemakkelijk schoongemaakt te kunnen worden, en niet ligt te breken; voor de kavallerie moet zij daarenboven nog eenvormig zijn.

*Plaats en werkingpunt van het mondstuk.* Het gebit wordt een Ned. duim breed boven de onderste haaktanden geplaatst, of boven de plaats waar zij zijn moeten, indien ze ontbreken; omtrent dit grondbeginsel zijn alle schrijvers het eens, doch bij geen hunner vindt men de reden waarom.

Beschouwt men nu de ligging van de stang in den mond van het paard, dan rust het gebit zacht op de tong, die, hoe klein ook, toch altijd iets over de lagen heenkomt. Zoodra nu de werking der stang begint, drukt dezelve op de tong; wordt deze drukking pijnlijk, dan ziet men hoe het paard de tong wringt; is er een poort aan, dan komt zij daar gedeeltelijk in, of wel het paard trekt dezelve onder het gebit weg, en steekt haar buiten den mond, terwijl bij de *Secundo*-mondstukken de tong geheel in de poort komt te liggen.

*De werking van het mondstuk* heeft alzoo plaats op de lippen en lagen, en op de tong, of wel bij de *Secundo*-stangen, of bij het uitsteken der tong, uitsluitend op de lagen en lippen.

In het eerste geval wordt de tong door de meest in gebruik zijnde stangen bekneld, doch de drukking op de lagen wordt door de tong gematigd, en deze niet beleedigd.

In het tweede geval worden de lagen zeer ligt beschadigd, uit hoofde van de weinige aanraakpunten die de mondstukken met de lagen hebben, en de gevoeligheid van deze deelen.

*De reden waarom het gebit een duim breed boven de lagen geplaatst moet zijn,* schijnt ons de volgende toe.

Beschouwt men de benedenkaak van zijne bekleedselen ontdaan, dan ziet men duidelijk, dat de lagen digt aan de haaktanden, het breedste en rondste zijn; hieruit zou men kunnen opmaken dat de stang des noods tegen de haaktanden aan kan geplaatst worden; evenwel leert de ondervinding dat de paarden dit zeer onaangenaam vinden.

Beschouwt men de kaak verder dan een duim breed boven de haken, naar boven, dan worden de lagen veel smaller en scherper, doch de paarden vinden het evenwel minder onaangenaam, dat de stang hier, dan dat zij te laag geplaatst is, welligt uithoofde dat de lippen de werking van het mondstuk naar boven, meer matigen.

De geschiktste plaats schijnt dus de algemeen aangenomene wijze te zijn, *uithoofde dat de kaken daar nog niet te scherp zijn en de lippen de werking van het gebit niet te veel tegenwerken.*

*Wijze waarop de werking van de stang plaats heeft.* Wanneer de stang, waarvan de werking gelijk aan die van den éénarmigen hefboom is, met het gebit op de lagen — dat is de massa's die bewogen moeten worden, en de kinketen aan het uiteinde der bovenschaar geplaatst, alwaar zich het eigenlijke steunpunt bevindt — bevestigd is, om de werking der stang te verzekeren, dan doet het aanhouden der teugels, dat is: de kracht die aan het uiteinde der onderschaar wordt aangebragt, het gebit, zonder groote drukking op de lagen, omdraaijen, tot dat de kinketen gestrekt is, de hefboom daardoor een steunpunt (de scharen) verkrijgt, en zijne werking een aanvang neemt; de op de lagen uitgeoefende kracht hangt dan af van de betrekkelijke lengte der hefbooms-armen, en van den hoek waardoor de teugels op de scharen werken.

De stang zal de grootste kracht uitoefenen, wanneer deze hoek regt is, en vermindert bij het grooter of kleiner worden van den hoek, tot dat eindelijk de trenswerking zich doet gevoelen, wanneer de scharen en teugels in dezelfde rechte lijn komen.

Wanneer de teugels, met eene laag geplaatste vuist, loodrecht op de scharen werken, dan vermeerderd de verlenging van de benedenschaar wel de werking van de stang, maar niet in gelijke reden, omdat de hand niet lager geplaatst kan worden dan op den knop van den zadel, zoodat de hoek noodzakelijk scherp moet worden; bij de lange scharen werkt de stangwerking met te veel kracht, dikwijls met eene optrekkende werking en niet zoo spoedig in als bij de kortere.

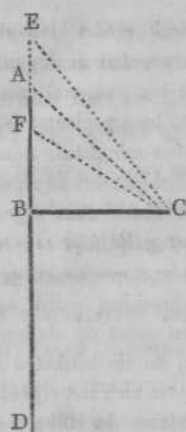
*Gedaante en afmetingen der stang.* De algemeene grondbeginselen waarop de zamenstelling der stang moet rusten, vastgesteld zijnde, is het gemakkelijker derzelve gedaante en afmetingen te bepalen.

De stang bestaat uit: 1<sup>o</sup>. het mondstuk, 2<sup>o</sup>. de scharen; hierbij komt nog als onmisbaar aanhangsel, 3<sup>o</sup>. de kinketen en de haken.

*De scharen* worden verdeeld in de boven- en benedenschaar en maken den hefboom uit, waardoor eene krachtige werking der stang bepaald wordt.

*De bovenschaar* wordt gerekend van het midden van het gebit, tot aan het punt waar de kinketen voor de haken bevestigd is. Aan dezelve bevinden zich de oogen om de stangstooten door te steken; deze oogen moeten rond zijn, om de spelende werking der stang (eene der hoofdeigenschappen) te bevorderen. In de oogen worden de kinketen-haken bevestigd.

*De lengte van de bovenschaar* is onveranderlijk, en moet gelijk zijn aan den afstand van het punt waar het gebit werkt, tot aan het punt waar de kinketen in de kinholte geplaatst is. Deze afstand nu bij alle paarden niet gelijk zijnde, moet men de gemiddelde afmeting daarvoor nemen, dat is 0,045 el.



Gesteld dat A, het punt is waar de kinketen-haak bevestigd wordt; B, het punt waar het gebit werkt; C, het punt waar de kinketen werkt, dan moet  $AB = BC$  zijn, in welk geval de kinketen ten naastenbij onder een hoek van  $45^\circ$  werkt, zoodra dezelve door de kracht aan de teugels aangebragt, gespannen zijn.

Deze afmeting veroorlooft de kinketen zoodanig in te haken, dat dezelve zacht tegen de kin rust; dat de spelende werking der stang plaats kan hebben; dat de drukking van het gebit zich eerder dan die der kinketen doet gevoelen en het doorslaan belet wordt.

Was de bovenschaar b. v. tot in E verlengd, dan zou de hoog die de kinketen maakt, te groot zijn, en de kinketen eene meer optrekkende werking uitoefenen, hetgeen het doorslaan der stang ten gevolge zoude hebben.

Wierd de bovenschaar slechts de lengte b. v. tot in F gegeven, dan moet men de kinketen te vast inhaken, om het doorslaan te beletten, waardoor dezelve het paard knelt, de nadeelige werking der stang een aanvang neemt, en de spelende werking niet veroorlooft.

Deze grondbeginselen berusten, volgens *Weyrother* en een Oostenrijkschen ritmeester, die in *der Marstall* over de afrigtingskunst geschreven heeft, op de ondervinding, hetgeen dan ook overeenkomt met de vele proeven door ons genomen.

Over de lengte der benedenschaar, de dubbele lengte nemende, dat is 0,09, dan zal men eene stang hebben, die over het algemeen genomen, de vereischte kracht uitoefent.

De gedaante der scharen moet zoodanig zijn, DAT HET PAARD NIMMER DE WERKING DER STANG BELETTEN KAN. Daar zulks nu bij rechte scharen het geval is, en niets onaangenamer voor den ruiter is, dan dat onophoudelijk grijpen naar de scharen, waardoor de hals nimmer regt- en het hoofd nimmer stilgehouden wordt, zoo moeten de scharen krom zijn.

Door een riempje aan de rechte scharen, kan men wel het grijpen der scharen, maar nimmer het grijpen naar de scharen verhinderen. Dit riempje heeft nog daarenboven het nadeel, dat, indien het eenigzins aangehaald is, de stang onophoudelijk op de lagen drukte en een der hoofdeigenschappen: de spelende werking der stang, niet meer plaats heeft.

Bij het vervaardigen der scharen moet men nog zorgen, dat de boven-scharen een weinig buitenwaarts uitgebogen worden, om het hoofd van het paard, dat eene wigvormige gedaante heeft, niet te knellen.

Het mondstuk moet als hoofdeigenschap, geen rand of hoek hebben, die het paard de minste pijn of belediging in den mond veroorzaakt; het geheel moet dus goed glad en rond zijn.

Opdat nu de tongvrijheid aan haar doel geheel beantwoorden zou, moet dezelve de noodige ruimte hebben om een gedeelte der tong te kunnen bevatten, en onder een hoek (voorwaarts) van  $22\frac{1}{2}$  graad in de scharen bevestigd zijn, zoodat de tong bij de werking der stang zich gedeeltelijk in de tongvrijheid kan plaatsen. Het gebit dat op de lippen en niet op de lagen werkt, moet niet te dik zijn; dit is hinderlijk voor de paarden in den mond; 0,06 in den omtrek is voldoende. De ballen werken op de lagen; opdat deze niet beschadigen, moeten het gebit en de tongvrijheid niet regthoekig op elkander staan, de ballen moeten zooveel mogelijk afgerond en de scheiding van het gebit en de tongvrijheid zacht ineenloopen.

De tongvrijheid moet de noodige ruimte hebben om de tong te kunnen bevatten en niet te hoog zijn, ten einde het verhemelte niet te beschadigen.

De lengte van het mondstuk hangt van de breedte van den mond van het paard af; neemt men een mondstuk van 0,12 ellen, dan kan men dit als het maximum der lengte beschouwen en voor het het grootste getal paarden gebruiken.

De samenstelling der kinketen. Ten einde de gedaante der kinketen te bepalen, moet men, evenals van de stang, vooraf met derzelve doel en werking bekend zijn.

Het doel is, om tot steunpunt aan den hefboom (de scharen) te dienen en alzoo de werking der stang te verzekeren.

De drukking of werking van de kinketen op het onderste gedeelte van de benedenkaak, is slechts eene toevallige, van de eigenlijke werking der stang echter onafhankelijke neven-omstandigheid, maar geenszins de werking zelve, die men door haar beoogt. Bij elke goede optooming (waarbij het paard in eene gelijkmatige werking der vuist zich in den hals en nek buigen en het hoofd bijbrengen moet) behoort diensvolgens de bedoelde hoofdwerking van de stang (door het mondstuk op de lagen) telkens eerder plaats te hebben, nadrukkelijker zich te doen gevoelen en langer aan te houden, dan de toevallige nevenwerking van de kinketen. Eene tegenovergestelde verhouding tusschen de heiderzijdsche werking van het mondstuk en de kinketen, zou ook tegenovergestelde gevolgen hebben, zoodat het paard, op eene gelijkmatige werking der teugels, den neus in den wind, of op de werking van eenen enkelen teugel, het hoofd naar de tegenovergestelde zijde zoude brengen.

Hieruit volgt dat de kinketen evenmin rekbaar als scherpwerkend moet zijn. In het eerste geval biedt zij geen vast steunpunt aan; in het tweede geval zoude zij de werking der stang tegenwerken. De kinketen moet daarenboven smal zijn, vermits de ondervinding ons geleerd heeft, dat de breede kinketen de paarden somtijds even boven de kinholte kwetst.

De kinketen wordt bevestigd door twee haken of een haak en een S; twee haken zijn echter te verkiezen, om de grootste schakels juist altijd in het midden te hebben.

De lengte der haken of S, moet zoodanig zijn, dat de kinketen juist in de kinholte komt, en dezelve bij de werking der stang niet opschuift; zij moeten dus de lengte der bovenscharen hebben.

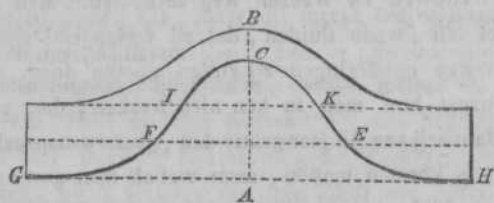
Om de drukking der kinketen eenigzins te matigen, is het niet ondoelmatig de bakstukken door een kinstuk terug te houden.

Wanneer intusschen, in weêrwil van de goede zamenstelling der stang, dezelve in enkele gevallen nog niet voldoende is, dan geeft dit slechts het bewijs dat de grondbeginselen der optooming, met alle algemeene regels, het gebrek gemeen hebben: namelijk, dat er in buitengewone gevallen, uitzonderingen op den regel zijn.

De ervaren ruiter zal echter eene gebrekkige houding, het niet goed aannemen van het mondstuk, of niet gehoorzamen aan de werking der stang, en de ongunstige bouworder of gebrekkige afrigting opsporen. Hij zal de middelen om deze gebreken te verhelpen, in eene hernieuwde bearbeiding, eene gepaste stelling der vuist en behoorlijke besturing vinden, en niet in eene ingewikkelde en kunstmatige zamenstelling van de stang.

Hoe volmaakt de stang ook zij, evenwel is dezelve niet voldoende om een paard te besturen; het moet goed afgerigt zijn, en als eerste vereischte hiervan wordt tot de goede werking der stang gevorderd, dat het hoofd van het paard goed geplaatst zij. Hoe menigmaal wordt er niet gezegd: *die stang slaat door*, terwijl eigenlijk het hoofd van het paard eene slechte houding heeft, in welk geval de goede besturing niet meer van de stang, maar van de slechte afrigting afhangt.

Ten tweede moet de ruiter kunnen rijden; kan hij dit niet en brengt hij de hulpen slecht aan, dan zal ook de beste stang weinig baten. Om nu zijne onbekwaamheid te verbergen, wordt de schuld op de stang geworpen. Tot eene goede besturing van het paard wordt alzoo vereischt: 1<sup>o</sup>. eene goede stang, 2<sup>o</sup>. eene goede afrigting, en 3<sup>o</sup>. ervarenheid in de rijkunst.



GF het Gebit.  
F en E de Ballen.  
FICKE de Tongvrijheid.

AB = 4 N. d.  
FE = 5 "  
IK = 3½ "  
GH = 12 "

B. VAN MERLEN.

## NAPOLEON

### IN 1811 DE SCHELDE-OEVERS IN OOGENSCHOUW NEMENDE.

De gebeurtenissen van 1809 op de Schelde, trokken hier te meer de aandacht van den grooten veldheer. Zooals genoegzaam bekend is, werden de Engelsche oorlogsschepen in dat jaar belet tot Antwerpen door te dringen, hoofdzakelijk omdat de Franschen meester waren van het naauwste gedeelte der Schelde, hetwelk zeldzaam bezeilbaar, zelfs volgens sommigen, hoezeer niet zonder andere nadeelen, met alle winden onbevaarbaar zoude te maken zijn.

*Napoleon* zijn' ontzaglijken en diepen blik op dezen stroom werpende, overtuigde zich welras van het hoog belang, om steeds meester van denzelfden, als ook van den linker oever en van de vaart op Antwerpen te blijven, en niet minder om het insluiten en bombarderen van Vlissingen, met deszelfs belangrijke maritime etablissementen, te beletten. *Napoleon* beval aan de militaire genie de mogelijkheid te onderzoeken, of ongeveer in het midden van den mond der rivier een sterk fort, grootendeels met zware verrekende vuurmonden, zooals die van 56 en 48  $\mathcal{E}$ , gewapend, konde daargesteld worden, ten einde daarmede de ontbrekende schakel in de bestaande defensie der wederzijdsche oevers aan te vullen; — doch, hetzij aan gemis van waterbouwkundige kennis, om den grondslag voor een zoodanig fort daar te stellen en tegen de werking van den stroom te behouden; hetzij de verschillende gevoelens omtrent het al te reusachtig schijnende ontwerp; hetzij de juiste plaats gemist werd, daar op het midden tusschen Breskens en Vlissingen eene diepte van ongeveer 12 ellen beneden het laag water der doodstroomen bestond; hetzij dat men door een meer noordwestwaartschen aanleg van het fort, te lange en onzekere armen met het, zich wederzijds van de drie punten ondersteunende, geschut vreesde (1); hetzij dat de militaire genie een vroeger ontwerp, om een kanaal voor oorlogsschepen van Vlissingen af naar Middelburg daar te stellen, om laatstgenoemde stad tot eene veilige zeehaven in te rigten, niet wilde zien verdringen; hetzij, eindelijk, ten gevolge der snel daarop gevolgde gebeurtenissen in het noorden — de daarstelling van het fort werd van overgrootbezwaren afhankelijk verklaard, en door de gebeurtenissen alle verdere nasporingen verijdeld; men trachtte in het gebrek te voorzien, door in 1812 een aanzienlijk getal oorlogsschepen, namelijk een twintigtal lineschepen met een geëvenredigd getal fregatten en brikken op de Schelde te stationeren. Te Vlissingen waren de Schelde-fronten bij de in oogenschouwing van *Napoleon*, in het laatst van September van 1811, met 100 kanons van 56  $\mathcal{E}$  en 50 mortiers *à plaque*, of van 12 duim *à la Gomer* gewapend.

De ingenieur *Sganzin*, deed de haven en invaart, op bevel van *Napoleon*, tot op 25 voeten uitdiepen.

Te Terveere was de groote man minder tevreden over den voortgang met den arbeid aan de verdedigingswerken. Te Terneuzen daarentegen vond hij redenen van voldoening; te weten een nieuw bassin, waarin bij laag water 40 lineschepen konden

(1) De afstand der verdedigingswerken van *Vlissingen* tot het fort *Frederik Hendrik* is 4500 ellen, waarvan de helft 2250 is; hiervan de ruimte van een minstens 150 ellen breed fort, in het midden op te werpen, afgetrokken, zoo blijft er wederzijds 2175 ellen opening en dus een met zwaar geschut te overkruisen vuur van 1087 ellen dragt; terwijl indien het fort op de elleboog aangebragt werd, deze dragt 1400 à 1500 ellen zoude geweest zijn.

binnen stevenen. Des anderen daags werd de eerstaanwezende Ingenieur aldaar tot ridder van het eerlegioen verheven.

«J'ai hâte de faire connaissance avec ma bonne ville d'Anvers» waren de woorden van *Napoleon*: Het groote bassin, daar, op zijn bevel uitgevoerd, had eene diepte van 26 voeten bekomen (vroeger slechts 12 voeten), kunnende 50 lineschepen van 120 vuurmonden opnemen. Bij den eersten aanblik zeide hij aan den majoor der genie *Bernard* en onderhebbende officieren: «Vous avez, Messieurs, attaché au corps du Génie français une gloire immortelle;» allen werden met het ridderkruis begiftigd.

Den 1sten October 1811 woonden *Napoleon* en *Maria Louisa* het *Te Deum* bij, in de Lievevrouwe of Groote Kerk. De Keizer reed er te paard naar toe, in de uniform der jagers van zijne garde, met een eenvoudig goud ridderkruis op de borst. *Maria Louisa* was in eene prachtige koets gezeten, gekleed in wit satijn met goud geborduurd, door 8 schimmels getrokken. De Aartsbisschop *de Pradt* deed de dienst.

(Uit de *Agenda* van X.)

## FRAGMENTEN

### UIT DE CORRESPONDENTIE VAN EEN RUSTEND ARTILLERIST.

#### II.

Ende hy seyde tot hen: Spyse ging uyt van den eter ende soetigheyt ging uyt van den stercken: ende zy en konden dat raetsel in drie dagen niet verklaren.

*Richteren. 14: 14.*

Er is in den laatsten tijd zooveel over het weduwenfonds geredeneerd, dat menigeen daardoor werd opgewekt om te vragen, hoe het komt dat deze kas zich in zulk een ongunstigen toestand bevindt, als uit de medegedeelde rekening en verantwoording van het Departement van Oorlog, dienaangaande is gebleken.

Mij ook bekwam de lust om deze vraag beantwoord te zien, en ik dacht hiertoe op ééns te zullen geraken, door al de verantwoordingen, sedert 1826 aan het leger medegedeeld, in te zien en te vergelijken.

Dit bragt mij echter niet tot een helder begrip van den samenhang der zaak, maar deed mij stuiten op eenige zwarigheden, die door de mannen van het administrative vak zeer gemakkelijk uit den weg zullen kunnen geruimd worden. Om zoodanige opruiming uit te lokken, en alzoo den weg tot het licht, dat alle publieke kassen en fondsen beschijnt, of kan beschijnen, ook voor halfblinden bewandelbaar te maken, verg ik van de Redactie des *Spectators* de moete, om mijn gekrabbel in druk over te doen brengen.

De oorspronkelijke inrigting van het Weduwfonds is op valsche berekeningen of gebrekkige sterflijsten gegrond. Dit is, geloof ik, zoo al niet met cijfers betoogd, dan toch door het Gouvernement zelf erkend. Was het eene particuliere onderneming van levensverzekering geweest, zoo had de regering de daarstelling kunnen beletten; nu, daar het Bestuur zelf oprigter is, en wel zonder de deelnemers te raadplegen, of den officieren vrij te laten om in 't geheel niet bij te dragen, vindt het zich gedrongen den aard der instelling, die eigenlijk eene wederkeerige verzekering is, te verzaken, en met elders overgeschoten sommen de te korten te dekken. Zoo is er sedert 1854, jaarlijks eene som van 60000 guldens uit de korting voor geneeskundige behandeling aan het fonds geschonken, en zijn de nadeelige saldo's van 1858 en 1859, te zamen ten bedrage van *f* 15000, op dergelijke wijze gedekt.

Dat echter, op deze wijs voortgaande, eindelijk door het leger aan het rijk, een fonds van *f* 80000 rente zoude worden verkocht, met de verplichting om jaarlijks ten allerminste viermaal zooveel aan het leger uit te betalen, is uit de rekeningen duidelijk op te maken.

Het is dus te vermoeden, dat men krachtige maatregelen zal nemen, om de billijke ongerustheid der gepensioneerde of aanstaande Weduwen en Weezen weg te nemen. Men kan het dezen niet ten kwade duiden, dat zij verlangend zijn om te weten, welke opofferingen zij zullen moeten doen. Althans eenige onrust kan men in hen niet wraken, daar reeds de sedert 1. Januarij van dit jaar gehuwden, geene aanspraak op het lidmaatschap kunnen maken, maar wel als naar gewoonte mogen blijven bijdragen, tot stijving van het fonds, en dan, misschien, naderhand wel eens weér lid zullen kunnen worden.

De zwarigheden, waarop ik, bij het inzien der jaarlijksche verslagen stuit, zijn de volgende:

1. In den Staat B, gevoegd bij de aanschrijving van den Commissaris-Generaal van Oorlog, s. d. 28 April 1826, N<sup>o</sup>. 11, is opgegeven, dat het kapitaal, in 2½ perCents inschrijvingen op het grootboek der nationale schuld, op 1 Januarij 1825 bedroeg *f* 2,628000.00, nominaal, en dus eene rente gaf van *f* 65700.00. Nu is echter, in 1825, aan ontvangen rente verantwoord *f* 67955.00, dus meer dan beloofd was. Dit kan zeer goed voortkomen uit het revenu der effecten, in den loop van het jaar aangekocht, en vóór den 31 December rente gevende. Hierin is dus geene zwarigheid, en dit verschil vindt het volgende jaar dan ook op nieuw plaats. Maar, nu is het bedrag der in ontvangst gestelde rente, voor het jaar 1827, opgegeven tegen *f* 76550.00, terwijl het kapitaal op 1 Januarij van dat jaar *f* 2870000.00, en op den laatsten December *f* 2,960,000.00 bedraagt, waaruit volgt, dat de ontvangene rente noodzakelijk tusschen *f* 71750.00 en *f* 74000.00 moest liggen.

Daar deze zelfde zwaarigheid zich in de volgende jaren opdoet, geef ik, tot beter overzicht, een lijstje.

JAAR.	Nominale waarde van het Kapitaal op 1 Januarij; rentende 2½ pCt.	RENTE.	In ontvangst gestelde rente, die tusschen die van elke twee achtereenvolgende jaren in moest liggen.
1823	2628000.00	63700.00	67933.00
1826	2778000.00	69430.00	71390.00
1827	2870000.00	71730.00	76330.00
1828	2960000.00	74000.00	77738.00
1829	3020000.00	75300.00	79412.50
1830	3068000.00	76700.00	79849.00
1831	3087000.00	77175.00	79973.00
1832	3140000.00	78300.00	79973.00
1833	3143000.00	78625.00	79973.00
1834	3131000.00	78775.00	79973.00
1835	3133000.00	78825.00	80371.00
1836	3188000.00	79700.00	81165.00
1837	3226000.00	80630.00	81165.00
1838	3231000.00	80775.00	81165.00
1839	3231000.00	80775.00	81165.00
1840	3231000.00	80775.00	81165.00
1841	3231000.00	80775.00	81165.00

2. Even duister is het mij, waardoor de ontvangene rente, gedurende de jaren 1831—54 en 1836—58 onveranderd blijft, terwijl nogtans het kapitaal aangroeit. Het is waar, alles is in het voordeel der kas, maar dit maakt het verstaan der rekening niet gemakkelijker.

3. Uit de verslagen blijkt niet, welken invloed de gebeurtenissen van 1850 op den toestand der kas hebben gehad: noch uit het jaarlijks bijkomend getal Weduwen, noch uit de sommen, bij 't verlaten van het fonds aan contribuanten teruggegeven, noch uit het bedrag der jaarlijksche inkomsten, is dit op te maken.

4. Van een kapitaal van f 5423.80, dat daartoe in de kas is gestort, moeten de renten jaarlijks aan vier verminkte militairen worden uitbetaald, terwijl de hoofdsom bij hun overlijden aan de kas vervalt. Daar dit kapitaal in ontvang gesteld, en niet afzonderlijk in uitgaaf gebracht is, moet de rente daarvan uit die der 2½ perCents inschrijvingen worden gevonden, en alzoo, of standvastig dezelfde blijven, of elk jaar naar den prijs der effecten worden geregeld. Nu weet ik niet hoe de effecten stonden in 1816, toen het kapitaal is gestort, maar, daar men in datzelfde jaar f 160.00 heeft uitbetaald, blijkt het, dat men toen ongeveer 4½ pCt van zijn geld kon maken. Van 1818 tot 1823 is daarentegen jaarlijks dezelfde som, en wel 5¾, of bijna 6 perCent gegeven. Toen in 1828 nog maar drie van de vier verminkten overbleven, werd hun f 193.00 uitbetaald, terwijl zij, met hun viere, in het vorig jaar slechts f 185.25 hadden genoten. In 1850 waren er nog twee verminkten over, en deze kregen dan ook ongeveer 3

der som, die vroeger drie ontvingen, dat is f 150.00, tot men hen, in 1838, boven de volle som van f 193.00, zeven van deze, gedurende acht jaren niet uitbetaalde, derde gedeelten afdroeg, en zij dan nu ook weder de volle rente (f 193.00) genieten.

Al is men nu, en ik betuig zulks gaarne te zijn, in gemoede overtuigd van de juistheid der berekeningen, en van de echtheid der cijfers, in de verantwoordingen voorkomende, zoo lijdt het toch geen twijfel of zij missen geheel hun doel, van namelijk alle de deelhebers aan het fonds, een juist denkbeeld van het beheer en van den toestand der kas te geven. De zaak is van te ernstigen aard, om niet te wenschen, dat bij hare behandeling de meeste openbaarheid en duidelijkheid worde behartigd, en ik geloof dat het nuttig voor de goede zaak zoude zijn, zoo eens door een deskundige alles uiteenzet, en tevens de meestmogelijke middelen ter verbetering, publiek werden gemaakt. De moeilijkheid dezer taak, en 't gebrek aan gegevens van statistieken aard, maken dat ik mij daar liefst niet aan wage, maar mij bepaal tot de bovenstaande bedenkingen, om daardoor welligt tot een nader onderzoek aanleiding te geven.

NURKS.

Het ter sprake brengen van dit, in alle opzichten, zoo belangrijke onderwerp, door onzen vriend en geachten correspondent *Nurks*, stelt ons in de gelegenheid, hem dienaangaande een eenigzins geruststellend antwoord te kunnen geven. Uit vrij goede bronnen namelijk, vernamen wij, dat Z. Exc. de Directeur-Generaal van Oorlog, reeds eenige maanden geleden, kennis genomen had van den waren toestand van het gemelde fonds, en van de financiële crisis waarmede die kas bedreigd werd. De schromelijke gevolgen der valsche berekeningen in de grondslagen van het fonds, zich voor oogen stellende, benoemde Z. Exc. eene commissie van onderzoek, zamengesteld uit der zaak kundige personen, met last, om, met den meesten spoed, deze zoo gewigtige zaak in al derzelve bijzonderheden na te gaan, en alle derzelve fundamentele gebreken toe te lichten; zich in contact te stellen met de administratie van dergelijke, maar solidere inrigtingen, en eindelijk den weg aan te wijzen, dien men zou moeten inslaan, om eene radikale wijziging en verbetering in dat fonds daar te stellen, ten einde het lot der weduwen en weezen voor vast te verzekeren. De commissie heeft reeds een groot deel harer taak verrigt, terwijl zij, op onwederlegbare gronden, bewezen heeft, dat bij dezen voortgang het kapitaal van het fonds binnen een gering getal jaren geheel zoude verslonden zijn. Ten gevolge van dit verslag moet Z. Exc. den voor willekeurig uitgekreten maatregel verordend hebben, dat er tijdelijk geene nieuwe deel-

hebbers zouden worden opgenomen, ten einde het kwaad, willens en wetens niet te vergrooten. Intusschen moet, zoo wij vernemen, de commissie vlijtig arbeiden aan de zamenstelling van nieuwe grondslagen voor het militaire weduw- en weezen-fonds, waartoe de ondervinding van de administratiën der soliedste inrigtingen van dien aard wordt geraadpleegd. Indien het den Directeur-Generaal van Oorlog zal mogen gelukken, iets zoodanigs te wrochten, dan zal Z. Exc. het leger eene dienst bewijzen, die welligt niet hoog genoeg zal geschat worden door de menigte, maar die zij op prijs zullen weten te stellen, welke, even als onze oude vriend *Nurks*, een blik geworpen hebben in den nacht eener zaak, die eenen verschrikkelijken dageraad voorspelde.

De Redactie.

---

### GEMENGDE BERIGTEN.

---

Het door *Delvigne* verbeterde vuurwapen, waarmede thans in Frankrijk reeds meer dan 12000 man gewapend zijn, zoude, naar het gevoelen van sommigen, bevestigen, dat hetzelfde de eigenschappen van verre dragt, zeker schot, gemakkelijke lading en gelijke handelbaarheid voor geslotene als verspreide opstelling in zich vereenigt. Men kan hetzelfde even goed getrokken geweer als bus noemen.

Met 100 achtereenvolgende schoten, zoude het bij de laatste proeven gebleken zijn, dat de verhouding der kans van treffen tusschen deze zijne gewone bus (*carabine de munition*) en het gewone infanterie-geweer als volgt is:

Voor de 100 schoten op de afstanden van 200 ellen (*mètres*) is deze verhouding geweest als 49:25.

op 300 ellen als 23: 6.

» 400 » » 6: 3.

De verhouding der aanvankelijke snelheid tusschen beide genoemde vuurwapens, bevond men als 456:414, en de verhouding des terugstoots als 263:296.

In het *Maagdenburger Journaal* van den 26sten Augustus jl. wordt gezegd, dat de uitvinding der zoogenaamde *zwemschoenen* aldaar onderzocht is en derzelver deugdelijkheid zich bewaarheid heeft. De zich daar in bezetting bevindende pionnierafdeeling heeft een harer zwem-meesters, door het aanschaffen dezer schoenen, in de gelegenheid gesteld zich daarin te bekwamen, en heeft deze het al spoedig ver daarin gebragt; want niet alleen stroom-afwaarts, gaat hij met volle zekerheid op het water, maar ook dwars over de rivier; hij bedient zich tot gemak van een' balanceer-stok, die hem tevens tot roei dient; noodwendig is hem intusschen deszelfs gebruik niet.

Reeds meermalen is hij in volle uniform met gepak, eene strekking van meer dan  $\frac{1}{4}$  uur den stroom afwaarts gegaan, onderwegen herhaaldelijk zijn geweer ladende en afvurende, en heeft daardoor het bewijs gegeven, dat deze uitvinding uit een militair oogpunt, ten minste in zoodanige gevallen waarde heeft, waar het er op aankomt dat enkele manschappen snel, zonder zich daartoe bevorens sloepen, booten of vlotten te verschaffen, of zich door zwemmen van wapenen en kleeding te ontdoen, de overzijde van een water bereiken.

Zooals men verneemt, zal dit jaar een gedeelte van die pionnierafdeeling, in het gebruik maken dezer zwem-schoenen geregeld geoefend worden, en hoopt men dan nog eenige verbeteringen aan die uitvinding te zullen kunnen toevoegen.

Een laatstelijk bij onze zuidelijke naburen gegotene nieuwe houwitsers van nog al meer lengte, moet bij de proeven dermate teruggelooopen hebben, dat een der officieren uitriep: hij wil naar de gieterij terug!

(Uit de *Agenda* van X.)



# BIJLAGE VIII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 10<sup>de</sup> DEEL, N<sup>o</sup>. 8.

(Maand Februarij, 1842.)



## LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

### BENOEMD:

Bij het 10de reg. inf., tot komm.: de luit.-kol. Menso. Bij het 2de reg. inf., tot 1ste luit.: de 1ste luit. op non-act. D. G. van Altena. Bij het 5de reg. inf., tot 1ste luit.: de 1ste luit. op non-act. F. W. Camp. Bij het 1ste reg. lans., tot adj.: de 2de luit. L. F. H. Graves, van het reg. Tot offic. van gez. van de 5de kl.: den bez. kweek. van de 1ste kl. bij s Rijks hosp. te Utrecht: A. P. Kleynenberg.

### Verplaatsingen.

Bij het reg. gren.: de kol. J. H. Voet, van het 10de reg. inf. Bij den alg. staf in Oost-Indie: de 1ste luit. L. W. Beyerinck, van den gen. staf. Bij de Oost-Indische inf.: de 1ste luit. J. C. Boelhouwer, van het 1ste reg. inf.. De 2de luit. P. J. Worm, van het 10de reg. inf.

### Ervol ontslagen.

De luit.-kol. J. T. van Spengler, uit de betr. van komm. van het reg. gren. De 1ste luit. M. Brandon Mondolpo, van het 5de reg. art. De 2de luit.-adj. J. G. F. Hogg, van het 1ste reg. lans. De offic. van gez. van de 5de kl., tijdelijk bevorderd tot de 2de kl.: A. Grametbauer, thans het non-activiteits-tractement genietende.

*Het tractement van non-activiteit in afwachting van pensioen verleend aan:*

De majoors J. Voordendag, van het 5de reg. inf., J. Kruyt, van 7de reg. inf. B. J. van den Kerckhoff, van het 1ste reg. art.

### Overleden.

De kap. N. L. Mijners, van de art.-komp. van het alg. depôt der landmagt. De 2de luit. H. J. Esser, van het korps ingenieurs, mineurs en sappeurs.

